

BETON, DEVLET, DEPREM

‘Editörden...

Yeryüzü narin bir örtü

Deprem, bu toprakların ve dünyanın bir gerçeği... İnsan kendini tanımaya başladığında önce doğayı kavramaya, sonra da onunla uyumlu bir yaşam arayışına girişti. Şimdiden geriye bakıldığında ilkel gibi görünen o insanların doğayla kurduğu bağın modern zaman insanının doğayla kurduğu ilişkiyle kıyaslanması ne kadar gereklidir, o ayrı konu ancak başlangıca gidip bazı şeyleri yeniden düşünmek gerektiği açık. Pek çok deneyimden geçen insanlık, tarihsel akışta doğanın döngüsü gereği meydana gelen her türlü olasılığa toprağı ve dünyayı derinden tanıma gerekliliğiyle aldı önlemini. Evet çok kayıp verdi bu öğrenme sürecinde ama öğrendi ve bugünlere geldi. Yuvasını bu bilgiyle yaptı, duasını bu bilgiyle etti. Çok zaman geçti üstünden ve bugüne geldik. Yuvalarımız da değişti, dualarımız da. Ama işte dünya canlı bir varlık; yeryüzü narin bir örtü gibi kayıp gidiyor ayaklarımızın altından. Bu kayıp, açgözlülük ve doğaya tahakküm arzusunun doğal bir sonucu. Faturasını en son 6 Şubat'ta Kuzey Kurdistan ve Türkiye'nin batı kentleri ile Suriye'yi de etkileyen depremde ödedik, ödüyoruz. Üzerinden bir yıl geçti. Nice canları yitirdik, nice kentleri, sokakları, mahalleleri, köyleri... Bazı şeyleri yeniden düşünmek gerektiği açık. Dualarımızı, yaşamlarımızı, bakışlarımızı...

PolitikART olarak 325'inci sayımızda işte bunları merceğe aldık. Depremi ve onunla ilgili meseleleri mümkün olabildiği kadarıyla inceledik.

Ve elbette dayanışmanın gerekliliği ile toplumsallığın yaraları iyileştirme gücüne odaklandık.

Bu sayı depremde yitirdiğimiz canlar ve toplumsallığın inşacı gücüne özlem duyanlar için...

PolitikART

Öz-savunma, dayanışma ve yaşam mücadelesi gerçeği

► Canlar yaşamı ile ödedi siyasetin yıllardır meşrulaştırdığı, desteklediği politikaların sonucunu. Birileri sermaye biriktirdi, bedelini enkazdan çıkamayanlar çıksa da sağlığını yitirenler ödedi, yaşam hepimiz için alaşağı oldu. İmar affı, politikalarının yaşandığı ülkemizde durum tüm çıplaklığı ile ortaya çıktı ve hepimizi içine alarak kavurmaya devam etti.

Beyza ÜSTÜN

*Yitirdiğimiz canların anısına,
dayanışmayla yaraları saran
tüm emekçilere, işçilere,
kadınlara, halklara atfedilir...*

6 Şubat 2023 ve sonrası yaşananlar, gün gün bugüne değin yürütülen çabalar, mücadeleler ve süregelen hafifletemediğimiz acılar, yaralar yaşamı hepimiz için başka bir boyuta taşıdı. Onaramadıklarımızın acısı, geri alamadığımız kaybettiğimiz canların ardından azaltamadığımız yanlışlar, geri getiremediklerimizin bıraktıkları, yok edilen anılar bir yılın ardından bizleri bölgeye sürüklüyor. Gidersek, bulursak onarabilir miyiz yüreklerin yanışını diye düşünüyoruz. Yıkılan her yeri, yok edilen her evi, her mahalleyi yeniden kurmak istiyoruz. Kamyonlarla, dozerlerle hafriyat alanlarına atılan her fotoğrafı, eşyayı, kitabı, dolabı, koltuğu, yatağı, masayı yerine aynen koymak mümkün olsa diye düşünüyoruz tüm çabalarımızı sürdürürken. Yaşam yeniden kurulsa kaybettiğimiz canlara huzur veririz, ardından bıraktıkları her kardeşlerimizin yüreği bir nebze soğur, yaralarına merhem oluruz diye düşünüyoruz. Gidemezsek dar geliyor bulunduğumuz yerler bize. Canımız yanıyor yetmezliklerimiz. Dayanışıyoruz, dayanışmaktan hiç vazgeçmeden. 6 Şubat'tan bugüne değin.

Ülkenin her köşesinden; bölgeden ayrılmayan sağlık emekçilerinin, kadınların, siyasilerin, işçilerin, emekçilerin, ekoloji mücadelesi verenlerin bir yıldır onarmaya çalıştıklarına güç vermek için çırpınıyor her demokratik, politik örgüt ve her birey. Geri alamayacağımız onaramayacağımız yaşamaların bilincile.

Canlar yaşamı ile ödedi siyasetin yıllardır meşrulaştırdığı, desteklediği politikaların sonucunu. Birileri sermaye biriktirdi, bedelini enkazdan çıkamayanlar çıksa da sağlığını yitirenler ödedi, yaşam hepimiz için alaşağı oldu. İmar affı, politikalarının yaşandığı ülkemizde durum tüm çıplaklığı ile ortaya çıktı ve hepimizi içine alarak kavurmaya devam etti.

Zürih'ten, bir yıldır sesini duymadığım can dostum Sermin Demir telefonda derinden gelen sözlerle 6 Şubat'tan sonra hayatları değişen kardeşlerimizin/dostlarımızın yaşamını özetliyordu. "Sana telefon edecek gücü ancak buldum, uzun süredir tedavi görüyordum" diye başladı sözlerine. "Malatya'da annem, babam, Ahmet'in (eşinin) yakınları, çocukların kuzenleri, aileden 11 canı yitirdik" dedi zorlayarak kendini, "Çocuklara kayıplarımızı anlatamıyoruz büyük anneleri, dedeleri, kuzenlerine ulaşamadıkça evde kırılmadık telefon eşya

bırakmıyorlar". Demir (oğlu) durumu kabullendikten sonra, depremin etkilerini dönem ödevi olarak seçmiş. Sonra zorlanarak ekledi "merak etme daha iyiyim." Neler söylemeye çalıştım bilmiyorum, burnumun sızısı mıydı çıkan sesler kelimeler mi onu da söylemem zor.

Tanıdığımız genç bir çift Antakya'ya yakın bir evde bebekleri ile 3 gün boyunca ses verdiler, ancak oraya inşaat makinelerinin yaklaşmasına izin verilmedi. Hatırlarsanız inşaat şantiyelerinden işçiler istifa ederek bölgeye gitmişti, beraberinde götürdükleri inşaat araçları ile izinsiz yaklaştıkları binada (4. Gün) nice göçük altında kalanlar gibi her üçünün de cansız bedenlerine birkaç dakikada ulaşıldı.

Göçükten çıkabilenler kış boyu soğukla mücadele ettiler. Hala bölgede halklar her an yıkılabilecek konutlarda, atık su karışan suları çeşmelerden kullanmaya çalışmakta. Çadırlarda yaşam mücadelesi vermekte, nereden getirildiği belli olmayan tankerlerden su ihtiyacını karşılamakta, hayatta kalmaya çalışmakta. Ardından sel bir kez daha vurdu bölgeyi. İklim krizine biçildi fatura.

Halklar depremin yıkıcılığı ile de selin çadır alanlarını içine alarak vuruşu ile de yetkililer tarafından yalnız bırakıldı. Ülkenin her köşesinden gelen yardımların depremde zarar görenlere, kış koşullarında yaşamaya çalışanlara ulaşmasının engellenmesi; AFAD, Kızılay vb. devlet organizasyonlarının parayla çadır, kan satması; valilerin, kaymakamların ülkenin her köşesinden gelen gıda, çadır, kıyafet, battaniye yardımlarına el koyup yardım tırlarını hafriyat atıkları olarak tarlalara dere kıyılarına boşalttırmaları hangi suç hangi kriz tanımına girer? Tüm bu gerçekleri görünür kılmaya çalışan basın emekçilerinin engellenmesi, gözaltına alınması, tutuklanması; cezaevlerinde deprem kargaşasını fırsat bilerek tutuklu ve hükümlülere uygulanan işkenceler, hak ihlalleri[1] ülkede yaşananlardan bölgede oluşan deprem mi sorumluydu?

Yaşanan faciyanın sorumlusu Deprem değil yaşamı faciaya sürükleyen ülkede uygulanan rejim ve yaşanan facialar da bu rejimin sonuçları. 6 Şubat'ta soğuk ve deprem ardına vurdu, 11 ilde yaşayan halkları, seller geldi ardından. Bir bölge katledildi. Yıllardır yapılan uyarıların hiçe sayılmasının sonuçları, yaşamı korumanın değil sermayeye açmanın ekonomi politik hedef olduğu sistem yapılanmasının sonuçları çok ağır yaşandı. Hala da yaşanmaya devam ediyor.

Faciaya yol açan, depremde de sonrasında yaşananlarda da sorumlu olan siyasi iktidar, deprem sonrasında faciayı büyütme çabalarını sürdürüyor. Elindeki yetkilerini yaşam mücadelesi verenler için kullanmak yerine depremin vurduğu, vurmadığı her karış alanı sermaye birikimine sokmaya çalışıyor. Kendi işini kolaylaştırmak için yasalar, KHK'ler çıkarıyor.

OHAL ilan ederek sürdürdüğü saldırılarını her geçen gün yeni ihalelerle tüm bölgeye yayarak sürdürüyor.

Siyasi iktidar bölgeyi TOKİ'ye teslim edebilmek için, yaşam alanlarını sermaye birikimine sokmak için yaptığı çabaların sonucunda hızla binaları yıktı. Yıkılan binalardan, taşınan hafriyatlardaki molozlardan, içinde yaşamın izlerini taşıyan inşaat atıkları suların kenarına tarım alanlarının üstüne dökülürken bölgede tüm yaşayanlar asbest solumaya devam etti.

2 Şubat depreminin hemen ardından hızla Antakya'da Gülderen ve Dikmece köyünün başına gelen acele kamulaştırma ile el koyma hikayesi bunlardan sadece biri. 14 Nisan tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı ile Dikmece'de zeytinlikler başta olmak üzere tarım arazileri hızla kamulaştırıldı. TOKİ'nin Dikmece ihalesini alan şirket de Nisan ayı sonunda bölgedeki çalışmalarına başladı. Depremi yaşayanlar ise geçimlik tarım yaptıkları arazilerinin kamulaştırılmasına karşı çıkmak, yaşam alanlarını korumak için nöbet tutmaya başladı.

Deprem bölgesinde Hatay, Dikmece Köyü'nde halkın tarım arazilerini, zeytinliklerini acele kamulaştırarak, istimlak etmek için jandarma sabah saatlerinde bölgeyi kuşattı, şirketi köylülerin arazisine soktu. Köylülerin arazilerine geçmelerini önlemek için barikat kurdu. Dikmece köyü halkı direndi, direnmeye devam ediyor.

Deprem sürecinde birlikte gördük, yaşadık. Halklar kendi kendini yönetmeye yetkin. Elimizde o katliam betonlarını kaldıracak donanım olsaydı bizler tek tek kurtarırdık bugün aramızda olmayan canları. Acil durum yolları belirlenmiş olsaydı enkazdan çıkarılanlar zamanında sağlık kurumlarına yetiştirilebilirdi, Sağlık merkezleri doğru inşa edilmiş olsaydı SES ve TTB'ne bağlı sağlık emekçileri hasarlı binalarda her an riskle çalışmak zorunda kalmazlardı. Bu koşullara rağmen hala sağlık emekçileri bölgede yaşamın sağlıklı sürmesi için çalışmalarını yürütüyor. Sokak hayvanları için veteriner hekimleri sahada canla başla çalıştı. Türk Eczacılar Birliğine bağlı eczaneler her gün ücretsiz ilaç ve tıbbi yardım malzemesi dağıtmaya devam etti.

Depremin etkileri de depremler de bölgede hala sürerken, yanısıra siyasi iktidarın sermaye birikim politikaları deprem bölgesinde tüm hızla sürdürülürken bizler; kadınlar, işçiler, emekçiler, emek ve meslek örgütleri, eşit ve özgür yaşamı politik hedefi kılan siyasi partiler, halklar kapitalist sistemin tüm çabalarına ve yok etme politikalarına karşı yaşamı yeniden öreceğiz. Deprem süresince sürdürülen dayanışma yaşam alanları özgürleşinceye kadar sürdürülecek, yaşamı ve yaşam alanlarını facialardan, siyasi iktidarların saldırılarından kapitalist sistemin sermaye çarklarından koruyacağız. Kararlıyız.

[1] TİHV Antep, Maraş, Hatay ve Malatya Merkezli Depremler Sonrası 6-23 Şubat 2023 Tarihlerinde Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri Raporu

Bir yıl önce bir yıl sonra:

Zelzele...

Gülcan DERELİ

Zelzele... Dünya, var olduğundan beri bir döngü olarak sarsılır. İç burkmalar, teklemeler, yerine tam oturmamış bir şeylerin hareketi, arayışı... Kalbine, vücudunun katmanlarına doğru ilerledikçe yağmurun, karın, damarlarında dolaşan suların, yani yaşanmışlıkların iç patlamaları... Üzerinde yaşadığımız zeminin kendini hatırlatması... Ona bağlı olduğumuzun, onun iç burkmalarının kıyametimiz olabileceğinin acı hatırlatması... Hoyratça ve yara bere içinde bıraktığımız bu dünyanın acı bir cezası... Onun nimetlerini, bahsettiklerini gözü doymaz şekilde yağmaladık, olmadık yere olmadık betonlar döktük... Nendense deprem demek tam anlatmıyor 6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız şeyi. Zelzele, bende çağrıştırdıklarıyla, gidip gözümle görüp şahit olduklarımla daha uygun geliyor. Zelzele, kıyameti, eski zaman masallarının ürkütücü yaratıklarını aklıma getiriyor. Gördüğüm manzara öyleydi. Bir çocuk gibi bacaklarımı göğsüme çekip anne karnına doğru çekiliyorum...

Dünyanın bölünmez bütünlüğü

6 Şubat 2023 tarihinde saatler sabaha karşı 04.17'yi gösterirken Maraş merkezli bir zelzele meydana geldi. Kandilli Rasathanesi'nin verilerine göre zezelenin aletsel şiddeti (MW) 7,7 ve lokal şiddeti (ML) 7,4 idi. Maraş Pazarcık merkezli zelzele Amed, Malatya, Adıyaman, Antep, Urfa, Hatay, Kilis, Adana, Osmaniye'yi saldırmıştı. Gecenin karanlığında bir kabus gibi herkesi yakalayan zezelenin yarattığı yıkım ilk anda anlaşılmadı. Kıştı. Kıyamet koşturdu sanan çoktu. Yer altından gelen garip bir horultu, sonra tuhaf bir ışık ve ardından karanlık... Gecenin karanlığı yerini aydınlığa bıraktığında savaşı andıran yıkımın boyutları yalnızca o yerde yaşayanlarca fark edildi. Daha sonra bir sismik dalga gibi yıkılan binaların enkazından yükselen sesler ülkeye yayıldı... Gündüzdü ama karanlık bitmemişti, saatler 13.24'ü gösterdiğinde aynı hatta Maraş Elbistan merkezli 7.6 şiddetinde bir zelzele daha oldu. En büyük yıkım da bu zelzelede oldu, çünkü olan oldu diye düşündü herkes, hava bir bıçak gibi kestiği için eğer yıkılmamışsa beton binalara sığınma ihtiyacı oldu... O sığınaklar betondan mezarlar oldu. En büyük yıkım ikinci zelzelede yaşandı. İlk zelzelede sarsılan mezar evler, ikincisinde mezar oldu... Zelzele 'vatanın bölünmez bütünlüğü'nü de sarstı. Ulus devletin 'kutsal' sınırlarını aştı, Suriye ve Rojava'da da yıkıma yol açtı. Dünyanın bölünmez bütünlüğü, 'vatanın bölünmez bütünlüğü'nü tanınamıştı...

Bir boşluğa savrulmak...

Zelzeleden kısa bir süre sonra bütün bu yıkım hatını bir gazeteci olarak gezdim, bir kısmını yazdım, çoğunu ise yazmaya gücüm yetmedi. Tuhaf bir boşluk hissettim. İnsanların hikayelerini var eden sokakların, mahallelerin, şehirlerin, anılarını biriktirdikleri köşe başlarının, yol işaretlerinin bir bütün olarak yok olmasının yarattığı o garip duyguyu tarif etmek zordu. İnsanın hikayesi bastığı toprakla, mekanla iç içe. İnsanın yaşadığı hayatın kanıtı olarak sunduğu yuvanın, kaldırım taşlarının, sokak avlularının yok olması bir anda hikayesini kaybetmesine, uzay boşluğunda savrulmasına benzer bir yitirilmişlik hissi yaratıyor. İnsan kendi hikayesine yabancılaşıyor. Ben öyle hissettim.

■ Zelzele... Dünya, var olduğundan beri bir döngü olarak sarsılır... Hoyratça ve yara bere içinde bıraktığımız bu dünyanın acı bir cezası... Üzerinde yaşadığımız zeminin kendini hatırlatması... Onun nimetlerini gözü doymaz şekilde yağmaladık, olmadık yere olmadık betonlar döktük...

Mehmet'in hikayesi

Maraş-Malatya-Adıyaman-Antep-Hatay-Adana hattına zelzele olduktan kısa bir süre sonra gittim, bir yıl sonra aynı hattı tekrar dolaştım. İlk zelzelede hikayelerini anlattığım ailelerin bazılarında tekrar ulaştım, bir yılda nelerin değişip nelerin değişmediğini gözlemleme şansım oldu. Yaklaşık bir yıl önce zezelenin vurduğu Elbistan Afşin'e bağlı Çoğulhan Mahallesi'ne gitmiş, Termik santrallerin kanser ettiği köylülere ulaşmak istemişim. İşte burada Tatar ailesiyle görüştim. Kerpiç bir evde yaşıyorlardı, kimilerine nazaran görece şanslılardı, ağır hasar gören kerpiç evden yara almadan çıkmayı başarmışlardı. Bazen yokluk şansmış!

Ancak Ahmet Tatar'ın annesinin kaldığı bina çökmüştü. Ahmet'e haber geldiğinde karların içinde yalın ayak koşmaya başlamıştı. Annesi, abisi, yeğenleri enkaz altındaydı. Kurtarılmayı bekliyordu. Ama onları kurtarmak için insan gücü bir yere kadardı. Saatler sonra uğraşlar sonucu annesi ve abisini kurtarabilmişlerdi ama yeğeni Mehmet için iş makinelerine ihtiyaç vardı. Mehmet 3 gün boyunca kurtarılmayı beklemiş, sesini duyurmuştu. Mesaj atmış, 'kurtarın' demişti. Yakınları dördüncü gün anca bir kepçe bulmuştu. Ama artık geçti, Mehmet tırnakları ile betonu kazmaya çalışmış, bir artçıda üzerine beton blok düşmüştü. Mehmet'i bulduklarında tırnakları sökülmüştü. Mehmet'in 3 günlük çığı, zezelenin ilk günlerinde enkaz altında kalan herkesin çığıydı. Bunun gibi sayısız hikâye dinledim...

Bir yıl sonra hala bazı yerler hayalet şehir gibi... Ağır hasarlı binalar hala tehlike saçıyor ve yıkılmayı bekliyor. Çadırların olduğu yerler boşaltılmış, uzaklara konteyner kentler yapılmış, insanlar buralara hapsedilmiş, az da olsa hala çadırlara da rastlamak mümkün.

Penceresiz evler...

Ahmet Tatar ve ailesiyle bir yıl sonra tekrar buluşuyorum. Konteyner verilmediği için Ahmet Tatar, annesi, eşi ve dört çocuğu ile çadırda kalmıştı. Çadırda uzun süre kalmaya dayanamadıkları için az hasarlı bir eve taşınmışlardı. Yoksulluk çoğu zaman da şanssızlık!

Zelzelede birçok yakını kaybedip yasını bile tutamayan Tatar ailesi bu kez de yangınla karşılaşmıştı. Az kalsın ev hepsine mezar olacaktı! Ahmet Tatar ve ailesi beni caddede karşılıyor. Kapıda yanmış eşyalar ve çöp yığını var. İki katlı müstakil bir dairenin dış kapısından içeri giriyorum. Ağır bir yanık kokusu yüzümüze çarpıyor. Şaşkınlıkla bakıyorum, bizi buyur ederken gelin anlatacağım diyor Ahmet Tatar. Eve giriyoruz, içerisi yanık ve is kokuyor. Olayın nasıl meydana geldiğini soruyorum, dört çocuk annesi Gülşah Tatar anlatıyor: "Oğlum 4 gibi okuldan geldi. Ona yemek ısıttım. Ben de içeride oturdum. Oğluma dedim git yemeğini ye o da internete dalmış yemeğini yememişti. Ben de su içmek için tesadüfen kalktım. Normalde çamaşır makinesini hep gece çalıştırırım, o gün nedense gündüz çalıştırdım, 15-20 dakika falan olmuştu, fişe takılı yerinden ortadan bölünmüş fiş sofa bezinin üstüne düşmüş yanıyordu, hemen yanında tüp vardı. Görünce tüp patlayacak diye korktum. Hemen Mustafa'yı pencereden çıkardım, diğer oğlana bağırdım o da çıktı, ben de pencereden çıktım. Kayınımaya seslendim; Gel yanıyoruz! Kayınım da tüpü görünce panikledi. Ana hattan elektriğini kesti, sonra birkaç kişi geldi. Yangın tüpü aradık yok. Bütün köy yığıldı. İtfaiyeyi aramaya başladılar 6-7 itfaiye geldi, yangını söndürdüler ama işi geçmişti. Yapacak hiçbir şey yoktu. Çünkü, mutfağın penceresi de yoktu. Yok, hiçbir şeyi kurtaramadık."

Ahmet Tatar günübürlük bulduğu işlerde çalışarak ailesinin geçimini sağlamaya çalışıyor. Zelzeleden sonra bir de yangın vurmuştu. Gülşah Tatar, "Deprem olduğunda orada kerpiç evde kalıyordum, yıkıldı. Toprağın içinden eşyalarımı zar zor kırmadan dökmeden çıkardım ama hepsi yandı gitti. Herkesin depremde oldu ama bir tek benimki yangında oldu. Bir ineğimiz vardı, onu sattık, çamaşır makinesi ile buzdolabı aldık. Tabi cana gelmesin ama mal da canın yongası, biz ne halle yaptık onları. Depremden sonra yardım vermediler. Ev yandı, yine vermediler. Elektrik yok, su yok, her taraf yanmış. Daha bir hafta oldu eve geçeli. Bir iş verseler bari..."

Toz yığını...

Daha önce gittiğim hattı baştan başa tekrar gezerken, toz yığını kentlerle karşılaşıyorum. Yıkım yapılırken sulama yapılmadığı için çoğu şehirlerin üzerinde toz bulutu gözümü çarpıyor. Çok az şeyin değiştiği dikkatimi çekiyor. Tek fark, çadırdakiler konteynerlerde kalıyor. Zelzelenin olduğu yerlerde korkunç bir pahalılık var. Nerdeyse diğer yerlerden daha pahalı.

Elbistan, Malatya, İslahiye, Hatay, Antakya, Samandağ, Kırıkhan, Hassa... Her şey donmuş gibi... Kentlerin içinde yıkımdan dolayı boşluklar oluşmuş.

İlk gittiğimde gördüğüm, hikayelerini dinlediğim bazı insanlara ulaşıyorum, bazıları da göçüp gitmiş... Ahmet Tatar'a soruyorum bir yılda ne değişti diye: "Valla depremden sonra ne değişti diye sorarsanız değişen hiçbir şey yok. Halk hala çok mağdur. İnsanların imkanı varsa kendi imkanlarıyla bir şey yapıyor, imkanı yoksa çadırda bizim gibi böyle yaşamına devam etmeye çalışıyor. Bu ev de olmasaydı biz hala çadırdaydık. Kiraya gitmek istesen iş yok. Köyde zaten ev kalmadı. Yıkıldı, yıkılmayan da yıkılacak. Biz yine şanssız, hasarlı da olsa kalacak bir ev bulduk ama hala konteyner alamayan, çadırda olanlar var. Kış geliyor bizden kötü durumda olanlar var."

İç hiçkırıklar...

Kentlerin derinlerinde hala bitmemiş bir yas hissediyorum. İlk bakışta görülmeyen, akıp giden hayatın hengamesinde fark edilmeyen. Ama kuytu köşelerde, yalnızlık anlarında iç hiçkırıkları duyar gibi oluyorum. Kaybın dehşetiyle çoğu insanın yasını ertelediğini, kendini zamanın acıyı katlanılır kılan yanlarına teslim ettiğini duyumsuyorum. Yıkılan sokakları, mahalleleri gördüğünde yolunu değiş-

tirenler, boşluğu görüp başını önüne eğenler, bakışını kaçırınlar... O yıkılmış sokağa, mahalleye yolu düşmesin diye çabalayanlar... Bunlar günlük hayatın akışında çok fark edilmeyenler...

Devasa bir mülksüzleştirme...

Bir yandan da bizzat bu kadar büyük bir yıkıma yol açan anlayışın genelden yerele yıkım karşısındaki istahlı hevesi dikkat çekiyor. Bu sadece iktidara mahsus değil. Geniş bir yığının içine yerleşmiş iktidarcıklar, toplumu içten içe kemiriyor. İnsanın en temel ihtiyacı barınma hakkı, fare kapanına koyulan bir yemi andırıyor... Ve bu çaresizlikte o yeme gitmekten başka yol bırakılmıyor... Devasa bir mülksüzleştirme hareketi... Zelzele öncesi sahip olduğu ev yıkıldığında hemen herkesin önüne konulan tek seçenek yeni yapılacak beton evleri borçlanarak alması.

Ahmet Tatar'a soruyorum, barınma hakları ne durumda diye: "Bizi buradan sürmek istiyorlar. Çevre köylerde bazı yerlerde inşaatlar başladı. Bizim köyde yer de belirsiz ev de belirsiz. Bize diyorlar ki size ev yapalım, köyü komple oraya götürülim; tamam da sen önce bir is-

timlak et de öyle götür köyü. Tamam benim evim yok, bana iyi gelir ama burada evi olan, tarlası olan, yeri olan, arazisi olan, bahçesi olan var. O insana sen burada evini bırak diyeceksin, sana ev yapıyorum, parayla satacağım, bırak burayı çık git diyeceksin. Buraya çökmek istiyorlar. Şuraya Çelikler denen bir şahsı getirmiş koymuşlar insanın ekmeğiyle oynuyorlar, her şeyiyle oynamaya başladılar. Adam burada külü yağdırıp parasını kazanıyor, ses eden yok."

Sosyoloji değişiyor...

Sadece büyük bir mülksüzleştirme değil, zelzelenin yıktığı kentler bir laboratuvar. Yeni bir sosyoloji, demografi oluşturuluyor. Örneğin bazı kentlere kimliğini veren Kürt Alevi nüfusu çok da göze sokulmadan göçe zorlanıyor, kültürel hayat değişiyor. Göçlerin önü bilerek açılmış, insanların kendini var ettiği yerde kalma olanağı olabildiğince daraltılmış. Bazıları bunun devletin ihmali, yetersizliği gibi anlıyor, oysa biraz daha yakından bakıldığında bu imkanla ilgili değil, tercihle ilgili. Bu, 'devlet aklının uzun erimli bir toplum mühendisliği olsa gerek.

Toplumsallık

Hem bir yıl önce hem de bir yıl sonra gittiğim zelzele bölgelerinde pek çok derin yaraya şahit oldum. İnsan nasıl bu yaralarla başa çıkıyor diye dönüp baktığımda gördüğüm ilk şey daima toplumsallık, dayanışma, komşuluk ilişkisi, yarası kanarken yanında olma, elde ne varsa paylaşmak oldu. Bunun muazzam gücünü bütün o yara bere içinde bir mucize gibi gördüm. Şimdi modern zamanların epey hırpaladığı bu toplumsallık dışında bir çare göremiyorum. Felaket anlarında daha çok gördüğümüz bu onarıcı, paylaşımcı toplumsal refleksi gündelik hayatın parçası, her haksızlığa karşı sığınacağımız bir ev yapmaktan, onun çabası içinde olmaktan başka çare yok gibi geliyor. Bunun muazzam gücü bütün yeryüzünü, kainatı değiştirir...

► Hem bir yıl önce hem de bir yıl sonra gittiğim zelzele bölgelerinde pek çok derin yaraya şahit oldum. İnsan nasıl bu yaralarla başa çıkıyor diye dönüp baktığımda gördüğüm ilk şey daima toplumsallık, dayanışma, komşuluk ilişkisi, yarası kanarken yanında olma, elde ne varsa paylaşmak oldu...

Tatar Ailesi

Hayat gençleşir

Depremde yıkıntıların içinde bile bulunamamış olan bedenler bir beton cumhuriyetinin erektil binalarında yaşamaya mecbur bırakılmış halkın ta kendisidir. Beton/demir karışımının çepeçevre sardığı kırılğan insan bedeni bir depremlerle betona sivanmıştır, inşaat demirleri hoyrat ve acımasızdır.

Aytuna TOSUNOĞLU

*"Öyle davran ki, eyleminin kuralı genel bir yasanın ilkesi yapılabilsin."
Immanuel Kant (1724-1804)*

Denize doğru yollara düşen bir yoldaş olun, bu topraklarda. Batı ve Güney sahilleri boyunca dizili antik dönem yerleşim alanlarından kalanları birazcık, ucundan merak etmediyseniz önemli bir bilgiyi iskalamış olursunuz. Bu güzelim topraklarda bizden binlerce yıl önce yaşamışların yani akrabalarımızın geçirdiği zamanın her anında bildiği, ona göre davrandığı doğal bir durum günümüze kadar bellekte sisli, tozlu bir yer bile bırakmadı. Tarih muktedirler tarafından her defasında yeniden yazıldı, çünkü.

Ege ve Akdeniz kıyıları, Marmara denizinin içi ve dahi kıyıları, Anadolunun platoları, vadileri, ovaları, akan nehirlerin düzlediği alanlar, bozkırlar deprem nedeniyle yerleşim yerlerini terk etmiş ve başka tepelere doğru yeni yaşam alanları oluşturmuş eski medeniyetleri bağrında taşıyor. Doğulu atalarımız da binlerce yıldır beşik gibi sallanan bu topraklarda tutundu. Daha sonra doğanlar, yine akrabalarımızı. Geçmişten kalanlara, bir öncekilerin yaşadığı yerdeki toprak katmanlarına dair bilgi ya muktedirlerin, elitlerin elinde oldu ve sadece çıkartılacak maden peşinde koştu ya da dünyayı umursamayacak kadar açgözlüydüler ve şeytanla anlaşma yapmışlardı.

Depremi 1999 yılında keşfettiydik. Yirmi beş yıl önce İzmit depremi yaşanınca Anadolu'da depremden özgür kılınmış bir kilometre karelik alan bile olmadığı gerçeği yeniden ortaya çıkmıştı. Tıpkı İstanbul'a ilk kar yağdığında kış koşullarının ağırlığını, kapanan yolları, yolda kalanları fark etmemiz gibi... Üzerinden geçen yirmi beş yılda, deprem vergisi adı altında toplanan parayla dirençli binalar yapılsaydı -ki süre yeterliydi- henüz bir yıl önce yaşanan ve bu defa Diyarbakır'ı, Maraş'ı, Hatay'ı, Gaziantep'i, Malatya'yı, Kilis'i, Adıyaman'ı, Urfa'yı, Adana'yı, Osmaniye'yi aynı gün içinde iki defa vuran büyük depremlerle on binlerce canın binalarla birlikte göçmesine engel olunurdu. 1999 İzmit depremi gibi 6 Şubat 2023 depremi de göz göre göre geldi, vurdu, yıktı, can aldı, sağ kalanları yaktı, gitti. Ta ki bir sonra ki gelişine kadar...

Başlangıçta doğa ile bir karşılıklı ilişkisi içinde olan insanın, doğanın kendisini yeniden üretme süreçlerini uzun ve sabırlı gözlemler sonucunda öğrenip, bu süreçlere müdahalede bulunacak yetkinliğe geldiği malum. Başlangıçta yiyebileceğinden fazla hayvan avlamamış, köklü bitkilerden ihtiyacından fazlasını toplayıp tüketmemiş olması insanın doğa ile ilişkisinde bir tür sevgi olduğunu varsaymamıza bir neden olabilir. Ya da akıl erdiremediği bir güç'ün karşısında ona yaranma, onunla dost geçinme anlayışında olduğunu da söylemek mümkündür. İnsanoğlu doğaya müdahaleyle doğanın yaratmadığı şeyleri yaratma duygusunu edinmiştir. Böylelikle "şeytan"ın gelip detaya yerleşmesinin önünü de açmıştır (!) O ki, açgözlülük ve şursuzluk içindeki insanın "bir şey olmaz" diye kestiği beton kolonun boşluğunda acı acı güler. Sazlığa ev yapma, kekik görürsen yap diyen nenelerimiz, dedelerimiz de yok artık.

Hayat ne gizemlidir ne de görkemli... Basit ve anlaşılırdır. Hayatın anlamı bir sorunun çözümünde olamaz, fikirimce. Ancak belli bir şekilde yaşama meselesi olabilir. İnsanın yetenek ve kapasitesinin özgürce gelişmesi yaşam kalitesini de belirler. İnsanın kendine uygun bir hayatla harmanlayabileceği tüm veriler zaten vardır, buradadır. Tüm mesele seçmesinde, seçtiklerini birbiriyle harmanlamasındadır. Hakkıyla elde edilmemiş para peşinde olan için, rant peşinde koşan için olanaklar dizisi sınırlıdır. Her imkân iktidar ve çevresine kümelenmiş çıkar gruplarının bir arada oluşundadır. İçinde akışkan dolaşan kapalı devre boru sistemi gibidir, bu gruplar. Ana beslenme yerini tıkarsanız beslenemezler.

Cumhuriyet Türkiye'sinin son 70 yılından bugününe kadar bize liderlik etsin, yönetsin diye oy verdiğimiz partilerin ister kâğıda basılı parti programlarında ister bilgisayar ortamında olsun "deprem bilinci", "deprem politikamız", "yıkılmayan kent projemiz", "kentsel dönüşüm" gibi tozlanmış konuların bu ülkenin bir ve tek önemli konusu olduğunu onlara hatırlattık mı? Yapmadıklarının, unuttuklarının, harcadıklarının hesabını sorduk mu, gur ve tek sesle? Depremde yıkıntıların içinde bile bulunamamış olan bedenler bir beton cumhuriyetinin erektil binalarında yaşamaya mecbur bırakılmış halkın ta kendisidir. Beton/demir karışımının çepeçevre sardığı kırılğan insan bedeni bir depremlerle betona sivanmıştır, inşaat

demirleri hoyrat ve acımasızdır. Hepsine birden moloz dersek ve toplayıp dökersek, dökülen yerde binlerce insan olduğunu hatırlatmayacak mıyız? O bedenler şimdi sessiz. Dayanaksız beton kırışların arasından iki gelincik çiçeği, bir grup hanımeli, taşkesen otu, şifaotu, öksüzöğlan çiçeği, kuşlalesi olarak geri gelmelerindeki mantığı reddedip etmemek size kalmış. Yine de koparmayın...

Yaşam kalitesi dediğimiz şey toplumsaldır. Birbirimize örnek oluruz. Marx mealen diyordu ki, kendini gerçekleştirmek sözcügelimi bir kuartet serisini dinlemeyi ya da bir şeftalinin tadını çıkartmayı da kapsar. Mutluluk bir kendini tatmin etme meselesidir. Şimdiye kadar olduğu gibi, "mutluluğu" tekeline tutan muktedirler doğal afet sonucu yıkılan ve depreme uygun inşa edilmemiş evini kaybedeni arazi mülkiyetinden çıkarmak için yasal ya da değil tüm yolları deniyor. Yerinden edilecek olan halktır. Daha da yoksullaşacaktır.

Depremde hayatta kalmış olanlar coğrafi olarak oraya buraya dağılmıştır ama biliriz ki pek çoğu döner anıların üst üste derlendiği şehirlerine. Sevdiğim bir dostumun hatırlattığı gibi, "Yeni bir ülke bulamazsın, başka bir deniz bulamazsın. Bu şehir arkandan gelecektir. Sen gene aynı sokaklarda dolaşacaksın, aynı mahallede kocayacaksın; aynı evlerde kır düşecek saçlarına..." Geçmişle aramızdaki bağların soluklaştığını söyleyene inanmamalı. Soluklaşan şimdiki zamandır. Uçucu, silik, temelsiz şimdiki zaman. Arkadan vuran ışık nedeniyle karanlıkta kalan şimdiki zaman. Dünyayla ilişkimize sızan bir acı, şimdiki zaman. Geçicidir. Unutmayız ama geçer. Yarın hava hafifler, hayat gençleşir. Kelimeler geri gelir. Dil zincirinden boşanır. Müzik sesi duyulur dört bir yandan. Ve biz sahip çıkarız, zaten bizim olana.

Tarihi yerlerin varlığı insanda arzu uyandırır. Yaşama arzusu, devam etme arzusu, örneğin. Antik sokaklar bizden önce üstünden geçmişlerin ne kadar erişilebilir ne kadar yakın olduklarını duyumsatır. Güveniveririz, dünyaya. Katakalarımız vardır, daha. Yalnız değildir. Yüzlerce yıllık kahvehanenin önünde otururken yumuşacık bir şimdinin içinde kayarız. Tanrı hepimizi geçmişli olmayan bir şehre taşınmaktan korusun!

İzmir, 30 Ocak 2024.

Deprem ve devletin grameri

Cengiz ÇİÇEK

6 Şubat 2023 tarihinde Hatay, Maraş, Adıyaman, Antep başta olmak üzere çok sayıda kenti ve ülkeyi etkileyen, devletlerin "kutsal sınırları"ni anlamsız kılarak toplumları yıkımda ve acıda birleştiren korkunç bir deprem meydana geldi.

365 gün sonra geriye dönüp baktığımızda, 6 Şubat depremleri kendisini kapitalist modernite çağında kadir-i mutlak sayan insanın acizliğini, örgütlü ve dayanışmayla örülü bir yaşam kurmadan hareket edememe gerçekliğini ortaya çıkardı. Sadece bununla sınırlı değildi olan. 6 Şubat depremleri, tüm deneyimlerine rağmen bu toprakların bilişsel ve duygusal deneyiminin ne denli yoksul olduğunu gösterdi. 6 Şubat öncesine dair deneyim aktarmak neredeyse imkânsız hale geldi. Söz ile felaket arasındaki yarıktaki deprem öncesine dair birçok şeyi anlatır ama asla tümüyle ifade edemez hale geldik.

Değişmeyen gerçeklik: Topluma karşı devlet

Tarihi 6 Şubat'la başlatınca geçmişe dair bazı temel gerçekler ve bunun yansımalarıyla karşılaşıyoruz. Depremin hemen ardından fay hatlarından ötürü yarılmış yollarda deprem bölgesine ulaşmaya çalışan gençler, uzak diyarlarda olsa da depremden ötürü enkazın altında kalanlarla psikolojik olarak aynı acıyı çeken yüz binler, kolları sıvayıp evini, iş yerini deprem yardım merkezi haline getiren insanlar, bunlar birçok şeyi anlatır. Ancak deprem sonrası ortaya çıkan toplumsal duygular ve edimler, kurtuluşun sadece toplum olma vasfını edindiğimizde mümkün olduğunu bir kez daha gösterdi.

Toplum olma vasfını kazanmak için birlikte eylemek şarttır. Bu toprakların binlerce yıllık deneyimidir, birlikte eylemek. Ama olduğu gibi kalan değil, sermaye ve devletin her türlü saldırısına maruz kalarak aşınan, kırılan, dönüşendir eylem. 6 Şubat depremlerinin hemen sonrası kapitalizmin bize dayattığı yalıtılmış ve çarpıtılmış birey, tüketmeyi iman haline getiren karakter, kendisiyle müsemma kaygı dünyasına sahip izole edilmiş varlık gibi karakterleri askıya aldık. Herkes elinden geldiğince, gücü yettiğince, kendisini ikincil kılarak deprem bölgesine ya akın etti ya da yardımlarını ulaştırdı. İnsan eliyle üretilmiş felaket, yine insan eliyle felaketten kurtuluşun da mümkün olduğunu hatırlattı. Öyle ki felaket günlerinde ağlamayı, yas tutmayı bile unutacak düzeyde bir canhıraş çabayı gösterebilme yeteneği, üstüne serpilmiş ölü toprağı yine kendi elleriyle eşeyen büyük insanlığın tarih sahnesine çıkışının da gayet mümkün olabileceğini gösteriyordu.

Kapitalist moderniteyi sadece iktisadi artışa el koyma değil davranışları, ilişkileri, duyguları, tutumları belirlemeye yönelik siyasal, psikolojik ve kültürel bir zapturapt etme dinamiği olarak ele aldığımızda, deprem sonrası toplum olabilme vasfı, kapitalist moderniteye bir meydan okuma, onu askıya alma, geçersiz kılma durumu oldu.

Kapitalist modernitenin kimine göre "canavarı" kimine göre "gece bekçisi" kimine göre ise "sac ayaklarından biri" olan devlet ise iki yöne aynı anda ilerlemeye çalıştı. Birincisi gerçekliğin inkarına dayanan bir "inkâr rejimi" devreye koydu. Buna göre "depremedeler zor durumda değildi", "söylenenler kirli algı operasyonlarıydı", "devlet olması gerektiği yerdedi ve andaydı." Bu inkâr rejiminin arkasına sakladığı şey ise devletin varlık gerekçesinin meşruiyet zemininden uzaklaşmasından duyduğu korku ve devletin kurumsal kapasitesinin çöküşü ve çöküş nedenlerini gözlerden ırak tutmak istemesiydi. "Kutsal devlet", "beka" ve yüceltilen Türklüğün depremle birlikte maskesinin düşmesi, bu çabalarını tetikleyen temel faktördü.

Devletin ilerleyişinin ikinci yönü ise tarihsel bir öğretinin tekerürüyüdü. Ne de olsa insanlar gibi devletler de öğrenirler. Bu yönüyle devlet, toplum olma vasfını kazanma potansiyelinin üretildiği her yerde bu vasfını aktüel hale gelmesini varoluşsal bir tehdit olarak algılamaktadır. Devletin tarihi, toplumdaki korkmanın tarihidir. Kapitalist modernitenin ilk saldırısı toplum olma vasfımıza yöneliktir. Devlet bunun koçbaşısıdır. Birlikte "yapabilme yetimizi" kötürüm hale getirerek bireysel performans-başarı ikiliği üzerinden kurgular ve yarış artık hayatın ayrılmaz oyunu haline gelir. Nitekim depremde de böyle oldu. Devlet, ne her yerde hazır ve nazırdı ne de niyeti halisti. Her depremede kendi yaşamından mesul olarak kalsa devletin en memnun olduğu manzara ortaya çıkardı. Tüm acizliğine rağmen her şeye kadir bir güç olarak algılanırdı. Fakat hakikat bu halisünasyona son verdi. Bizler bir aradaydık. Binler, on binler, yüz binler olarak fiziksel olarak olmasa da duygusal olarak depremede hassasiyeti ve aciliyetinde davrandık. Bu eylem haline karşı devlet, muktedir olarak kabul edilmeyeceğini görünce harekete geçti, elbette ağızını hayra değil şerre meyilli bir şekilde açtı.

Devlet grameri: Kayyım atama

Deprem bölgesinde toplumsal dayanışma gün geçtikçe büyüdü. Büyüyen dayanışma iktidarın zehirli siyasal dilinin, toplumsal ve siyasal gerçeklikle ilgisinin olmadığını kanıtliyordu. Partisine, kimliğine, diline bakılmadan herkes toplumsal dayanışma içerisinde destek oluyordu, destek alıyordu. Hayatta kalmak için en çok birbirimize ihtiyaç duyduğumuz zamanlardı.

Her bir enkazın başında yaşamı kazanma temel gaye olarak belirliyordu. Her bir dayanışma adımı, toplumsallaşma edimi olarak çarpan etkisiyle var oluyordu.

Toplumsallaşma derinleştikçe devletin grameri en kaba haline dönüyordu. Bu kaba halin en bariz örneği HDP'nin Pazarcık'ta kurduğu Kriz Koordinasyon Merkezi'ne kayyım atama girişimiydi. Şartlardan ötürü yardım dağıtmanın çok zor olduğu bu anda, devletin aklına yardım dağıtma işlerini yapan merkeze kayyım atamak geldi. Bu bir şaşkınlık sebebi değildi, elbette. Çünkü devletin gramerinin işlediği her yerde/anda zor ve gasp, şaşırtıcı olmayan şeyler listesinin ilk sırasındadır.

Var olan her şeyin, aynı şekilde ifade edilemediği, aynı duygulara sabitlenemediği bir anda devlet soğukluğunu ve statijini kaybetmeksizin görev başındaydı. Kutsal olanın devlet değil, yaşam olduğunu kanıtlarcasına yaşamlarımıza, devlet eli olumsuzluk üretecek şekilde değmek istiyordu. Karl Marx Latince şöyle bir ifade kullanır: "mutato nomine de te fabula narratur." Yani "farklı isimlerle anlatılan senin hikayendir." Söz konusu depremede bile olsa devlet grameri şaşmaz şekilde hayata geçiyordu. Kürt halkının iradesine atanan kayyım ile felç edilmek istenen toplum olma vasfı, şimdi korkunç yıkımın gerçekleştiği depremle bir kez daha sahneleniyordu. Çünkü devletin pencesinden karşıya bakıldığında, hep toplumsallaşma ve toplum olma vasfı bir düşman olarak belirir. Bunu bozmak, yıkmak, imkânsız hale getirmek için -muhatap kim olursa olsun- kayyım atamayı yani irade gasp etmeyi kendi varlık gerekçesi olarak görür. 6 Şubat depremlerinin büyüklüğü, yaşanan yıkım, yaşamını yitirenler, yaralananlar, enkaz altında yaşam mücadelesi verenler asla birincil dert değildi(r).

Yeniden toplum olma imkânı

6 Şubat depremleriyle yüzleşmek bize bir yol açıyor. Hiçbir şeyin eskisi olmayacağı gerçekliğini bilerek çubuğu bir arada, eşit ve adil yaşama doğru bükebilen bir yolu inşa etmenin imkânı, toplum olma vasfını kazanmak ve asla kaybetmemek gibi görünüyor.

Peki duygunun tarif edilemez, bilgi ve deneyimin ise tekerürde kaldığı bağlarla karşı karşıya iken yeni olana dair ne diyebilir, ne yapabilir, nasıl eyleyebiliriz?

Büyük yıkımların ortaya çıkardığı enkaz, geriye kalan tek şey olduğunda, bizi birlikte eylemek dışında başka herhangi bir yöne bakamayan bir gerçeklik karşılar. Bizler, yaşamlarımızı ancak birlikte eyleyerek, birlikte örgütleyerek kazanabiliriz. Bunun için de, belki de hep ilk günü, 6 Şubat'ı, hatırlayarak yaşamak başlangıç noktası olabilir.

◆ Toplum olma vasfını kazanmak için birlikte eylemek şarttır. Bu toprakların binlerce yıllık deneyimidir, birlikte eylemek. Ama olduğu gibi kalan değil, sermaye ve devletin her türlü saldırısına maruz kalarak aşınan, kırılan, dönüşendir eylem.

Tek engel yine **DEVLET** oldu

Ahmet TÜZÜN

6 Şubat 2023 sabahı saat 05:00'de uykudayken telefonumun çalmasıyla uyandım. Arama Kurtarma Ekip Lideri Yardımcım tarafından kırmızı kod uyarısıyla, Maraş'ta çok büyük bir depremin olduğu ve yarım saat içerisinde yerleşkimizde olmam gerektiği tebliğ edildi. Daha önce de deprem bölgelerine kurtarma amaçlı gitmeme rağmen, uyku sersemliğiyle önce ne yapacağıma karar veremedim. Televizyonu açıp haber almaya çalıştım ancak depremin büyüklüğü ve etkileri hakkında sağlıklı bilgiler verilemiyordu. Eşimi uyandırdım, durumu açıkladım. Kendisinin de yardımcı olmam gereken kışık kıyafetlerimi gözden geçirip giyinerek yarım saat içinde Ataşehir'de bulunan Kadıköy Belediyesi Kentsel Arama Kurtarma Ekibi yerleşkesine aracımınla varıp aracımı kaç gün sonra alacağımı bilmeden park ettim. Birçok ekip üyesi arkadaşım varmış ve hepsi de ekipmanları araçlara yükleme işlerine başlamıştı. Ben de kurtarma kıyafetlerimi giyerek çantamı hazırladım ve arkadaşlarıma yardım etmeye başladım. Bir yandan da yönetici arkadaşlar ulaşım ile ilgili olarak AFAD'la görüşmeler yapıyor, bizleri de bilgilendiriyorlardı. Sabiha Gökçen Havaalanı'ndan deprem bölgesine ilk gidecek olanlar arasında kabul edildik. Kurumsal olarak AFAD'dan akredite almış, ülkenin ilk orta seviye arama kurtarma takımıydık.

Odabaşı Mahallesi'ne girdik. Araç yetkilisi, verilen adresin burası olduğunu belirterek bizi bırakıp geri döndü. Yıkılmış binaların arasından kendimize bir sığınak aradık. Yağmur olanca şiddetiyle yağıyordu. Etrafımızdaki tüm binalar riskliydi, olası artçılarda malzemelerimizin göçük altında kalmaması için tüm eşya ve ekipmanlarımızı boş bir alana bırakmak zorunda kaldık. İki arkadaşımızı nöbetçi bırakıp, mevcut ekipmanlarımızla birlikte ilk enkaza vardık.

2'ye 3'e bölündük. Artık kendi güvenliğimizi düşünemez olduk. İlk enkazdan bir kız çocuğunu çıkardık. Aileleri başımızdan ayrılmıyor, birçok aile de sıranın kendi enkazları olması için yalvarıyordu. Yandaki enkazdan yine bir genç kız, ardından ilk kızın ailesi derken yağmurun ve soğuğun varlığını yorgunlukla birlikte fark etmeye başladık. İçecek suyumuz yoktu, yemeği zaten düşünmüyorduk. Yardım bekleyen, yakınının kurtarılması için yalvaran insanları gördükçe, bireysel hiçbir ihtiyacını düşünemiyor insan. Aklına bile gelmiyor. Kurtardığımız yaralıları hastaneye götürecek araç bulmakta sıkıntı yaşıyorduk. Bizden bir sağlıklı arkadaşımız ve aileden biriyle birlikte, komşularının araçlarıyla insanları hastaneye gönderiyorduk. Arkadaşımız hasta teslim prosedürlerini işletip, aynı araçla geri dönüyordu. 500 metre ilerimizde, üzerinde 'Hastane' yazan bina 40 derece eğimle bizlere bakıyordu.

canlılara yöneliyorduk. Bir grup arkadaşımız ise arama faaliyetleri için başka binalarda çalışıyordu. "Evladımın sesini duyuyorum, ne olur yardım edin" diyen anne ve babaları kırmıyor, sismik ve kulak dinlemesi yapıyor, ancak çoğu zaman bir ses alamıyorduk. İnsanların psikolojisi bozulmuştu. 8-10 saat önce duydukları sesin, halâ geldiğini sanıyorlardı. Çıkardığımız eksleri ailelerine teslim tutanağı ile veriyor, karşımızda hiçbir devlet görevlisi bulamıyorduk. 48 saat bu böyle sürdü.

Bir ara ekip lideri arkadaşımınla birlikte malzemelerimizin olduğu yere gitmeye ve nöbetçi arkadaşlarla görüşmeye gittik. Telefonlar çekmiyor, iletişim sıkıntısı yaşıyoruz. Vardığımızda tüm kişisel malzemelerimizin ıslandığını gördük. Arkadaşlar çözüm bulamamışlardı. Diğer arkadaşlarımız kurtarma faaliyetlerine devam ederken, bir yere sığınıp dinlenebileceğimiz ve hatta geceyi geçirebileceğimiz bir yer bulmaya çalıştık. Çevrili bir arazinin devlet kurumu olabileceğine kanaat getirip, etrafını dolaşarak kapısını bulmaya çalıştık. Nihayet arka tarafındaki kapısından girdik ve nöbetçisiyle görüştük. Hatay Açık Ceza İnfaz Kurumu'ydu burası. Depremden etkilenen bölgenin tüm adli personeli ve savcılar araçları ve aileleriyle gelip buraya sığınmışlardı. Kurumun Başsavcısı ile görüşüp, durumu anlattık. Bizleri severek kabul edeceklerini belirttiler. Bizlere eşyalarımızı getirebilmemiz için araç da tahsis ettiler. Hava karar-

● İçecek suyumuz yoktu, yemeği zaten düşünmüyorduk. Yardım bekleyen, yakınının kurtarılması için yalvaran insanları gördükçe, bireysel hiçbir ihtiyacını düşünemiyor insan. Aklına bile gelmiyor. Kurtardığımız yaralıları hastaneye götürecek araç bulmakta sıkıntı yaşıyorduk.

Şehrin üzerinde beyaz dumanlar

Saat 09:15 de uçağa bindik. Uçağa ancak, hazırladığımız boxlardaki el aletlerini alabildik. Araçlarımız ve asıl kurtarma alet ve ekipmanları ile arama kurtarma köpekleri daha sonra bizlere katılacaklardı. Saat 11:00 gibi Adana Havaalanı'na vardık. Depremin büyüklüğünden halâ habersiz sayılırdık. Depremin büyüklüğünü AFAD yetkilisince Hatay'a gönderileceğimiz söylendiğinde öğrenmiş olduk. Adana'dan Hatay'a Adana Belediyesi'nin ayarladığı otobüslerle gidecektik. 30 arkadaş, malzeme ve ekipmanlarımızla yaklaşık bir saat bekletildik. Deprem bölgesine bir an önce varma taleplerimizin karşılanamaması organizasyon eksikliğinden miydi, neydi öğrenemeden geç de olsa yola çıktık. Aracımızla seyir halindeyken sosyal medya ve haberleri izleyerek durumun vahametini öğrenme fırsatı bulduk. İskenderun üzerinden karayolu ile geçerken, yıkılmış şehirden öbek öbek beyaz dumanlar yükseldiğini gördük. Saat 13:24'te ikinci büyük depremi araçta seyir halindeyken fark edemedik, sosyal medyadaki canlı görüntülerden anlayabildik.

Yıkılmış binalar arasında...

Saat 14:00 sularında şehrin girişine vardığımızda durumun vahametini daha iyi anlamaya başladık. Daha önce gittiğim depremler bölgeleri, o an gördüklerim karşısında hiçbir şeymiş. Resmen cehennemdedik. Hatay'daki AFAD binasına geldik. 3-4 görevliden başka hiç kimse yok. Deprem, Hatay kurtarma personelinin de uykuda yakalamıştı. Binası kısmen yıkılmış; elektrik, su, telekomünikasyon yok. Telsiz sistemi çökmüş vaziyette. Bir arkadaşımızı iletişim için bıraktık ve AFAD yetkilisi tarafından en çok enkazın olduğu düşünülen bölgeye aynı araçla bırakıldık. Hatay Merkez

"Evladımın sesini duyuyorum..."

Bulduğumuz bölge Amik havzasıydı. Hâlâ ekilip biçilen birçok bostan vardı burada. Buraya yeni yeni 10-15 katlı binalar yapılmaya başlanmış. Bu yeni binalar ayakta ancak ya eğik vaziyette duruyor ya da zemin katlardan patlayarak üzerine oturmuş, cam çerçeve patlamış durumdaydı. Bu binalara girilmesi imkânsızdı. Binaların betonu ve statifi ne kadar iyi olursa olsun, alüvyon zemine zemin etütleri olmaksızın inşa edilmesinin sonuçlarıydı bunlar. Sorun deprem değil, bu alanın imara açılmasıydı.

Bölgeyi tanımadığımız için, bölge insanının bilgilendirmeleriyle önümüzü görmeye çalışıyorduk. Enkazda ulaştığımız eksleri, çıkarması zaman alacaksa bırakıp

miştı artık. Arkadaşlarımızı getirip dinlendirmeli, gerekirse vardiya usulü çalışmalıydık.

Cezaevine taşındık. Tek katlı bina olmasına rağmen koşullardaki tüm dolaplar devrilmiş, asma tavanlar çökmüştü. Ranzalar sağlamdı. İyi ve sıkı bir çalışmayla kendimizi ranzaların üzerine atarak ıslak dinlenmeye çalıştık. Uyku hak getire, sabaha kadar 4-6 büyüklüğünde en az 6 deprem oldu. Hatay beşik gibi sallanıyordu. Nöbetleşe arama ve kurtarma faaliyetlerimiz devam ederken bir grup arkadaşımız da bulduğumuz yeri yaşanılır bir hale getirmeye çalışıyordu. En büyük şansımız bu cezaevinde yaylı yatak imalatı yapılıyor olmasıydı. Depolar tıka basa yatak doluydu, kupkuruydu hem de.

* Deprem bölgesine bir an önce varma taleplerimizin karşılanamaması organizasyon eksikliğinden miydi, neydi öğrenemeden geç de olsa yola çıktık. Aracımızla seyir halindeyken sosyal medya ve haberleri izleyerek durumun vahametini öğrenme fırsatı bulduk. İskenderun üzerinden karayolu ile geçerken, yıkılmış şehirden öbek öbek beyaz dumanlar yükseldiğini gördük.

● “Evladımın sesini duyuyorum, ne olur yardım edin” diyen anne ve babaları kırmıyor, sismik ve kulak dinlemesi yapıyor, ancak çoğu zaman bir ses alamıyorduk. İnsanların psikolojisi bozulmuştu. 8-10 saat önce duydukları sesin, halâ geldiğini sanıyorlardı. Çıkardığımız eksleri ailelerine teslim tutanağı ile veriyor, karşımızda hiçbir devlet görevlisi bulamıyorduk. 48 saat bu böyle sürdü.

Bir çocuk, bir anne, bir baba

İki gün ne su ne yemek yiyebildik, istesek bile yoktu. İkinci gün uzun süren bir çalışmadan sonra babasının kucağındaki güzel gözlü, 3 yaşında kızımızı kurtardık. Babanın kurtarılması zaman alacaktı, zor bela yakaladığımız bir ambulansa teslim ettik kızımızı. Beklemesi gerektiğini ve ona babasını getireceğimizi söyledik. Kurtarma esnasında konuşa konuşa zedelemeyen çıkardığımız babayı ambulansa teslim ettik. Babanın ardından anneye de ulaştık, sağdı. Uzun bir uğraştan sonra anneyi de ambulansa getirdiğimizde, ambulans sağlık personelinin babayı kaybettiklerini, dolayısıyla hastaneye götüremeyeceklerini, anne görmeden babayı aşağıya indirip, anne ve kızını hastaneye götüreceklerini öğrendik. Hepimiz şok olmuştuk. Sevincimiz bir anda hüznü döndü. Bizlerle konuşa konuşa çıkan baba şimdi ölüydü. Kızından ve eşinden ayrı, ceset torbasına yerleştirilmiş vaziyette toprağın üzerindeydi. Ezilme Sendromu dedikleri bu olsa gerek.

3. gün gelen kurtarma ekipmanı

Ancak üçüncü gün polis ve asker, büyükşehirlerden belediye araçları, cenaze araçları, ambulanslar görülmeye başladı. Arama kurtarma takımları çoğalmaya başladı. Belediyeler aşevi kurmaya başlayınca yemek sorunumuz kalmadı. 30 yıl çalışıp 2015 yılında emekli olduğum Kadıköy Belediyesi'nin gönderdiği yardımlarla iki ilçeye aşevi kuruldu. Kurtarma araçlarımız ve arama kurtarma köpeklerimiz 3. günün sabahı bizlerle. İlk gün gelemeyen arkadaşlarımızla gönüllü arama kurtarmacılarımız ve destek grubu arkadaşlarımızla sayımız 100 kişiye ulaştı. Şimdi daha

da güçlüydük. Arama kurtarma faaliyetlerimiz dinlendirilerek 2-3 bazen 4 ekiple devam etti. Şehirde kurtarma faaliyeti gösteren takımların isteği üzerine, sismik ve köpekli arama faaliyetlerimiz hiç bitmedi. Dördüncü günün sonunda AFAD, artık canlı kurtarma şansımızın kalmadığını, bu nedenle gitme isteğimizi olursa gidebileceğimizi ancak şehirde makinalı enkaz kaldırma işine başlanacağını, ekslerin çıkarılmasına yardımcı olursak sevineceklerini söyledi. Bunun üzerine çalışmalarımıza 12 gün boyunca devam ettik.

Dayanışmadan korkan bir iktidar

Tabii benim arama kurtarmacı kimliğimin yanında KAYY-DER Kültür Derneği eşbaşkanıym aynı zamanda. O sabah eşbaşkanıma ve yönetici arkadaşlarıma ulaşarak, deprem bölgesine gitmek zorunda olduğumu, KAYY-DER üyeleriyle iletişime geçerek KAYY-DER Afetzedelere Dayanışma Komisyonu kurup derhal çalışmaya başlamalarını rica ettim. Deprem bölgesinde kendileriyle şartları zorlayarak görüşmeler yaptım. Komisyon ben aralarına katılmadan birçok işi başardı. Adıyaman bölgesine ağırlık vererek bölgedeki Koordinasyonla birçok çalışmaya birlikte imza attık. Gerçek ihtiyaç sahipleri tespit edilerek nakdi yardım yapıldı. Gıda, giyim, ısınma ve temizlik malzemesi sevkiyatlarını gerçekleştirdik. Yönetici arkadaşlarım birebir katılım sağladı. 15. gün bu çalışmalara ben de katıldım. Özel olarak yaptırdığımız, içerisinde dört kişilik ailenin çok rahat yaşayacağı; yataklarından, çarşafından, battaniye ve yastığından tutun, sobası, 1 haftalık yiyeceği, masası sandalyesi, tüpü, ocağı, tenceresi, tabağı, çatal bıçağı olmak üzere birçok gereksinim set halinde götürülüp

ihtiyaç sahiplerine teslim edildi.

Devletin sınıfta kaldığı bu afet sonrasında, insanların dayanışarak birçok şeyi aştığına şahit olduk. Gönüllüler, STK'ler ellerinden gelen her şeyi yapmaya çalıştılar fakat çoğu yerde tek engel yine devlet oldu. Dayanışmadan korkan, insanların birbiri ile temas edip yaralarını sarmasından korkan bir iktidar var. Neden? Çünkü tüm sermayesi, halkların, sınıfların, farklı kesimlerin kutuplaşması üzerine. Bütün yaşadıklarım ve tanık olduğlarımdan bir kez daha gördüğüm şu oldu: Dayanışma yaşatır.

DEPREMDE KADIN OLMAK

Züleyha GÜLÜM

İnsanın, doğanın, tüm canlıların sömürsü üzerine kendini inşa eden ve tek derdi daha fazla kâr elde etmek olan kapitalist sistem, tabiat olaylarını da felakete çeviriyor. Bu sistemden beslenenler depremin yıkamayacağı saraylarında yaşarken yoksul halka ise mezar olacak bir yaşam dayatıyor. Biz kadınlar ve LGBTI+’lar hiçbir şeyi erkekler ile aynı yaşamadığımız gibi depremin sonuçlarını da aynı yaşamıyoruz. Farklılıklarımız daha deprem anında başlıyor. Deprem sırasında en çok çocukların, yaşlıların ve hastaların bulunduğu odalarda hayatlarımızı kaybettik. Evimiz yıkılmadıysa, devletin hiç gözükmediği zamanlarda gönüllülerin ya da dostlarımızın yardımıyla enkazın altından çıkabiliysek şanslı saydık kendimizi. Ama depremden sağ çıkmaya sevinemedik. Zira on binlerce canlı hayatını kaybetti veya engelli hâle geldi. Yasımızı tutmaya zamanımız bile yoktu, “Nasıl yaşayacağız?” sorusunu sormaya başladık. Bu soruyu hep birlikte sorsak da deprem sonrasında hayatlarımız erkekler ile aynı değildi.

Her şey bizim görevimiz kılınmıştı

Erkek egemenliğinden kaynaklı yaşadığımız sorunlar, deprem sonrasında daha da derinleşti. Evlerdeki ücretsiz emeğimiz bu kez çadırlara, konteynerlere katlanarak taşındı. Elektrik yoktu, su bulmak bizim görevimizdi. Çadırları sürekli temizlemek, hijyen sağlamak, çocukların, yaşlıların, hastaların yani tüm ailenin bakımını yapmak çok daha fazla emek ister hâle gelmişti. Bir sabunun, leğenin, kovanın inanılmaz kıymetli olduğu zamanlardan geçiyorduk. İhtiyaçları karşılamak için gitmediğimiz yer kalmıyordu. Buz gibi havalarda çadırları, kaldığımız derme çatma mekânları nasıl ısıtacağımızı düşünmek bizim görevimiz kılınmıştı. Hastanenin, eczananın ve paramızın olmadığı koşullarda ilaç bulmak, hastaların bakımını yapmak zorundaydık.

Kadınlar nefes oldu

O koşullarda kendi ihtiyaçlarımızı karşılamayı hep ötelemek zorunda kalıyorduk. Oysa iç çamaşırına, pede, cımbıza ne çok ihtiyacımız vardı... Sevdiklerimizin, yakınlarımızın ihtiyaçlarını karşılamak için çabalarken kişisel ihtiyaçlarımızı ya hiç dile getiremiyor ya da kısık bir sesle en son sırada ve ancak karşımadaki bir kadın ise sorabiliyorduk. Neyse ki feministler, kadın örgütleri, tek tek kadınlar dayanışmaya geldi de bir nebze olsun rahatladık. Birazcık nefes aldık.

❖ Evlerdeki ücretsiz emeğimiz bu kez çadırlara, konteynerlere katlanarak taşındı. Elektrik yoktu, su bulmak bizim görevimizdi. Çadırları temizlemek ve çocukların, yaşlıların, hastaların yani tüm ailenin bakımını yapmak çok daha fazla emek ister hâle gelmişti. Bir sabunun, leğenin inanılmaz kıymetli olduğu zamanlardan geçiyorduk. İhtiyaçları karşılamak için gitmediğimiz yer kalmıyordu.

Hiçbir zaman öncelikleri olmadık

Çadırımızı bir miktar düzene koyduğumuzu düşündüğümüz anlarda ise sel ile karşı karşıya kaldık. Binbir emekle kurduğumuz ve temizlediğimiz çadırlar bir kez daha harap olmuştu. Yeniden ve yeniden temizlemek zorunda bırakıldık. Çocukların tüm ihtiyaçları ile biz ilgilenmek zorunda kaldık. Depreme dayanıklı olması gereken kamu binaları, okullar, hastaneler bile yıkılmıştı. Okula gidemeyen çocukların eğitimi de psikolojik desteği de bize kalmıştı. Özel alan, mahrem alan desen “Bu koşullarda ne istediğinin farkında mısın?” diyeceklerdi. Susmak zorunda bırakıldık. Güvenli olmayan alanlarda, kalabalıklar ile bir arada yaşamak zorunda kaldık. Çadırların ötesinde kurulan tuvalet ve banyolar bizim için hiç de güvenli değildi. Sokaklar karanlık ve kent yıkılmış iken, eskiden kısmen de olsa dolaşabildiğimiz yerlerde yürüyemez hâle geldik. Çadırlara tıklandık. Güvenli alanlar daha fazla şiddete, tacize, cinsel şiddete maruz kalmamıza yol açtı. Nereye başvurabiliriz? Nasıl çözebiliriz? Depremden önce dahi sorunlarımızı çözmeden adalet ve sağlık sistemi de enkazın altında kalmıştı. Sorunlarımızı bu kurumlar mı çözecekti? Zaten hiçbir zaman öncelikleri olmadık ki.

Erkek şiddeti daha fazla arttı

Boşanmış ya da ailesinden ayrı yaşayan kadınlar, deprem zamanı eşlerine ya da ailelerine dönmek zorunda kaldı. Zira devletin her türlü yaklaşımı ve yardımı, erkeği esas alan “aile” üzerine kuruluydu. Boşanmış ya da ailenizden ayrı yaşıyorsanız ayakta kalmanız daha da imkânsız hâle getiriliyordu. Erkek şiddeti daha fazla arttı. Deprem ve çaresizlik sinirli yapıyordu ya erkekleri! Sanki biz depremi yaşamamış ve en ağır yükün altına girmemiştik. Ciddi şekilde travma sonrası psikolojik sıkıntılarımız vardı. Âdet düzensizlikleri, aşırı kanamalar, erken menopozlar yaşıyorduk. Doğum kontrolü bize bırakılmıştı ama nasıl çözecektik? İstenmeyen gebelikler sorununu çözecek hastaneler de yoktu. Kadın hastalıklarımız artmıştı ama şimdi kendimiz ile ilgilenemedik ki...

Hedef hâline de getirildik

Bir süre sonra yollar açıldı ama toplu ulaşım yoktu. Aracı olanlar ise erkeklerdi. Bir yerden bir yere gitmek bile imkânsız hâle gelmişti. Bazılarımız dayanışma mekanizmaları sayesinde ya da akrabalarımızın yardımı ile başka illere göç ettik. Yeniden ve yeniden bir hayat kurmak zorunda bırakıldık tanımadığımız yerlerde. Kadın olmak hep zordu ama mülteci kadın olmak, engelli kadın olmak, LGBTI+ olmak daha da zordu deprem zamanlarında. Ötekileştirilme daha da yoğunlaştı. Bazen hedef hâline de getirildik. Ana dilimizde konuştuğumuzda cevap alamadık kamu kurumlarından. Sağlık hizmetinden, bakım hizmetinden yararlanamadığımızda engelli kadın olmak çok daha zor hâle geliyordu.

Elbet bir gün hesap soracağız

Biraz zaman geçip destekler iyiden iyiye azalınca geçim için iş aradık. Zira çadırlarda veya konteynerlerde çalışıyor olmak işten sayılmıyordu. Geniş ailelerin bakımı, kreşlerin ve servislerin yokluğu ücretli bir işte çalışmamıza engel iken, karanlık ve güvensiz sokaklar, ev dışında bir işte çalışmamıza daha da zorlaştırıyordu. Ücretli bir iş bulabilen şanslıydı. Zira iş yerleri de yıkılmıştı. Yıkılmayanlar ya da yeni açılan iş yerleri ise kayıtsız, güvensiz, part-time çalışmaya zorluyordu bizleri. Part-time derken ücret yarı zamanlıydı ama iş yükü tam zamanlı. Ne de olsa kadındık ve işsiz binlerce insan vardı. Hem evde hem işte çalışmak, ancak gece uykularımızdan feragat ile mümkün oluyordu. Tüm bu zorluklar içerisinde bizi güçlendiren şeyler de vardı elbette. Genel dayanışmanın yanında asıl olan, kadından kadına ulaşan dayanışma elleriydi.

Birlikte güçlü olduğumuzu, bunu da aşacağımızı biliyoruz. Kapitalizme ve erkek egemenliğine olan hıncımız büyüdükçe büyüyor. Bizi enkazlara mahkûm edenlerden, enkaz altında bakanlardan, sorumlu oldukları her şeyin ağır sonuçlarını üstümüze yıkandan, emeğimize el koyanlardan ve bizi yok sayanlardan elbet bir gün hesap soracağız.

● Elleri kürek, kazma gibi basit aletler olan gençlerden oluşan ekipler oluşturuldu. Bu gençler, olağanüstü çabalar sonucu onlarca insanın yaşamını kurtardı. Bu da bize gösteriyor ki müdahale ilk günden itibaren profesyonel ekiplerce yapılıyorsa bugün binlerce insan hayatta olurdu.

Deprem ve dayanışma

Selman ALTINÖZ

Yaşadığımız 6 Şubat depremi, sonuçları itibarıyla tarihte yaşanan en şiddetli depremlerden biri oldu. Sonuçları itibarıyla diyorum; zira esas öldürücü olan deprem değil binalardır. Binaların yıkımından da Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının belediyelere, belediyelerden müteahhitlere, rüşvetçi vatandaşa ve imar affı verenlere kadar herkes sorumludur. Bu sorumsuzluk zinciri; on binlerce binanın yıkılmasına, yüz binlerce yurttaşın ölümüne ve yaralanmasına neden olmuştur. Resmî açıklamalara göre 6 Şubat depremlerinde toplam 50 bin 783 kişi öldü, 122 binden fazla kişi yaralandı. Buna karşın Antakya'da 23 bin 65 yurttaşın öldüğü açıklaması, kimseye -ve özellikle Antakyalılara- inandırıcı gelmiyor çünkü Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, deprem anında Hatay'da 13 bin 883 binanın yıkıldığını belirtiyor. Çok katlı binalar çöküyor ama Bakanlığa göre her binada, ortalama iki kişiden daha az insan ölüyor. Antakya'dakilerin tahminlerine göre sadece bu şehirde ölenlerin sayısı 100 binin üzerinde. Antakya merkezi, mahalleler, toplu konutların olduğu yerler, hastaneler, rezidanslar... Hepsi yerle bir oldu.

Depremi değil binaların öldürdüğünü, 6 Şubat depremi ile yakın zamanlarda Japonya ve Kırgızistan'da yaşanan depremleri karşılaştırdığımızda daha net görüyoruz. Japonya'da 7.5 şiddetindeki depremde 221 insan öldü, 21 kişi kayıp ve 1.121 kişi de yaralandı. Kırgızistan'da ise 7.1 şiddetinde deprem yaşandı, resmî açıklamaya göre ölü sayısı 8.

O gün devlet ortada yoktu

Böylesine büyük bir felaketten yurttaşların beklentisi, devletin hızla müdahale ederek enkaz altındakileri kurtarması, barınma ve sağlık sorununu bir noktaya kadar çözmesiydi. Oysa AFAD üçüncü güne kadar yoktu, AFAD görüldükten sonra da ciddi bir hazırlığın olmadığı görüldü. Kırsal alanlara gidilemediği gibi yerel ve farklı yerlerden gelen kurtarma ekipleri de koordine edilemedi. Bunlar da ne yazık ki dramatik hikâyelerin oluşmasına sebebiyet verdi. Depremden sonra söylenen şu sözler Antakya'da yaşananların özeti gibiydi: "Ses geldiğinde ekip yoktu. Ekip geldiğinde ekipman yoktu. Ekipman geldiğinde ise artık ses yoktu."

Deprem 6 Şubat 2023 günü, sabah saat 4.17'de gerçekleşti. İlk şoku atlatıp daha güvenli bir yere geçtikten sonra, öğlene doğru yakın bir akrabayla birlikte Elektrik Mahallesi'ndeki dostlarımızı aramak ve mümkünse kurtarmak için mahalleye gittik. Manzara korkunçtu. Evlerin çoğu yıkılmıştı ve her bağırdığımızda, enkazların altından "Bizleri kurtarın!" diye feryat sesleri geliyordu. Yerleri netleştirmeye ve kaç kişi olduklarını öğrenmeye çalıştığımız sıralarda büyük bir deprem daha yaşadık. O koşullarda müdahale şansımız olmadı ama belirlediğimiz noktaları yetkililere iletmeye çalıştığımızda ne yazık ki hiçbirine ulaşamadık. O gün ortada ne polis ne jandarma ne AFAD ne de Kızılay vardı.

Deprem ve dayanışma biçimleri

İlk dayanışma ekipleri, ortaya çıkan bu ihtiyaçla başladı. Elleri kürek, kazma gibi basit aletlerin dışında bir şey olmayan gençlerden oluşan ekipler oluşturuldu. Bu gençler, olağanüstü çabalar sonucu onlarca insanın yaşamını kurtardılar. Bu da bize gösteriyor ki müdahale ilk günden itibaren profesyonel ekiplerce yapılıyorsa bugün binlerce insan hayatta olurdu. İkinci günün sabahından itibaren ülkenin farklı yerlerinden gelen yüzlerce genç, dayanışma adına Defne ilçesine ulaştı. Bu gençlerin bir kısmı, ellerindeki sınırlı imkânlarla kurtarma çalışmalarına girdi ve birçok insanın hayatını kurtardı. İlk günlerde yurt dışından gelen ekiplerin çalışma araçlarına el konuldu. "Sizlere gönderceğiz" denilerek bekletildi ve çalışmaları sınırlandırıldı. AFAD'ın kurtarma ekipleri ancak üçüncü günde gelmeye başladı.

Dayanışmanın başka bir boyutu, Türkiye'nin farklı yerlerinden ve yurt dışından halkların gösterdikleri dayanışmadır. Gerçekten de Yüksekova'dan Patnos'a, Antalya'dan Edirne'ye, Konya'dan Trabzon'a, Kocaeli'den diğer illere kadar su, gıda, ayakkabı, mont, fener, iç çamaşır, battaniye ve bunun gibi pek çok ihtiyaç maddesi geldi. Bu yardımlar ilk başta, bizzat getirenler tarafından dağıtılmış ancak dağıtımla ilgili güçlükler yaşanmıştır. Her dağıtımda izdiham yaşamının yanında depremezdelerin gelecek kaygısının etkisiyle sorunlar yaşanmıştır.

Depremi ilk günlerinde gelen yardımlar arasındaki çadırlara, konteynirlara (hatta özel alınanlara bile) AFAD el

koyarak barınma sorununun artmasına neden olmuştur. Afet zamanlarında halkın ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan, halktan toplanan vergilerle ve katkılarla oluşturulan Kızılay gibi kurumlar ilk 20 gün boyunca sırada kadem basmıştı... Binlerce insan gibi ben de ancak depremin 22. gününde çadır alabildim.

Dayanışmanın bir diğer örnekleri de beldelerdir. Adana Seyhan, İstanbul Büyükşehir, Antalya, Patnos ve adlarını yazmadığım birçok belediye, belirli alanlarda aşevleri kurarak ve yardımlar dağıtarak işlevlerini yerine getirdiler.

Dayanışma ağları ve koordinasyon merkezleri

Deprem dayanışmasını sağlayan en önemli örnek ağlar, koordinasyon merkezleridir. Ağırlıklı olarak sol sosyal çevreler, sendikalar, meslek odaları gibi demokratik kurumlar ve belediyelerden oluşmuştur. Her bir kurum ayrı ayrı ya da birlikte oluşturduğu yerleşkelerde çalışmalarını yürüttü. Sol sosyalist çevrelerin ayrı bir yerleşkesi bulunuyordu. Yerleşkeler Defne Evleri, spor salonları, kapalı pazarlar, parklar ve özel araziler gibi yerlerde bulunuyordu. Bazı yerleşkelerde çok sayıda yurttaş yaşıyordu. Dayanışma ağları koordinasyon merkezleri öncelikle alanda yaşayanların barınma, beslenme, giyim, ısınma, sürekli elektrik sağlama, ilaç, psiko-sosyal destek, konutlarıyla ilgili hukuki destek sağlamaya çalıştı. Bunun dışında yapılan çağrılar çerçevesinde desteğe gelen gençler -ki haftada bir yerlerini başka gençlere bırakıyordu- doğru şekilde yönlendirilmeye çalışıldı. Kimileri arama kurtarma ekibinde, kimileri farklı mahallelere yardım ekibinde, kimileri de buldukları yerleşkenin ihtiyaçlarının düzenlenmesi oraya gelen yardımların koordinasyonu, dağıtımını gibi noktalarda çalıştı. Her dayanışma ağı ve koordinasyon merkezi kitlelere yardımcı olmak, onlarla dayanışmak noktasında çok önemli ve değerli çalışmalar yaptı. Tüm bu yaşananlar, daha iyisi yapılabilir miydi sorusunu akla getiriyor. Kanımca yapılabilirdi. Gelen tüm yardımlar ortak bir merkezde toplanabilirdi. Ardından mahalle mahalle, köy köy, hep birlikte dağıtılabildi.

Dayanışma ve yardım gibi konularda AFAD, Kızılay gibi devletin resmî kurumları ile Hatay Büyükşehir ve Defne belediyeleri, deprem enkazının altında kalmıştı.

Mehmet Arif - Hayal - İzcan - Sahil - Aras - Selin - Özgür - Mert - Perihan - Atakan - Abide - Doruk - Nazife - Alp

Çocuğum nefes alamazken...

Elvin - Aykan - Serin - Hasan - Lavin - Mustafa - Havin - Asya - Kağan Selim - Ecem - Fahri - Nehir - Osman - Ali - İbrahim - Pamir - Evren - Havva - Mülkiye - Bedriye - Duygu

Çocuklarımızın anıları, sorgulamalar, kafamızda dönen sorular... Hepsi tekrara dönüştü bizim için. Ama tüm bu süreçte artarak büyüyen bir inancımız vardı, o da Türkiye'de artık bazı şeylerin değişmesi gerektiği. Bu değişimi çocuklarımızın sağlayacağına dair duyduğumuz inanç. Adalet, ama içi boş bir adalet değil, gerçek bir adalet diyoruz.

Miheme PORGEBOL

6 Şubat depremlerinin üzerinden tam bir yıl geçti. On binlerce insanın öldüğü bu depremlerde suçlunun doğa olduğuna inanmamızı istiyorlar. Kimisi ilahi gerekçelere bağlıyor. Kimi de böylesi büyük bir afet karşısında hiç kimsenin elinden hiçbir şey gelemeyeceğini söyleyip duruyor. Sanki o binalar, o siteler, o mahalle ve şehirler kendiliğinden var olmuş gibi. Ağgözlülük ve denetimsizliğin sahtekarlığın, kuralsızlığın hiç payı yokmuş gibi... Ama yine de birileri yakasını bırakmıyor faillerin. Bir spor müsabakası için Adıyaman'a gelen ve depremde yaşamını yitiren Kıbrıslı çocukların ailelerinin başlattığı adalet mücadelesi de bunun örneği

Aileleri birbirinden güzel çocuklarını Adıyaman'a gönderirken akıllarında hiçbir şey yoktu. Her biri birbirinden başarılı ve çalışkan bu çocuklar gidip yarışacak, şampiyon olup döneceklerdi. Ancak dönemediler...

Geride kalan aileler çocuklarının hesabını sormak üzere depremin ilk saatinden itibaren bir arada adalet mücadelesi yürütüyorlar. İSİAS ortak davası için bir platform oluşturup sınırları aşan düzeyde bir hukuk savaşı gösteriyorlar. Aileler adına platformun sözcülüğünü kendisi de bir çocuğunu kaybeden Ruşen Karakaya yapıyor. Biz de Karakaya'yla İSİAS ortak davası ve ailelerin yaşadıklarını konuştuk.

Depremden sonra çocuklarını kaybeden aileler neler yaşadı ve neler yaşıyor?

Çocuklarımız 3 Şubat'ta gittiler. 6 Şubat'ta da katil bina aldı onları bizden. Aileler olarak ilk günden beri birbirimize kenetlendik. Hiç kimse acısını ayrı bir şekilde yaşamadı. Hep birlikte aynı acıyı yaşadık ama acımızı yaşarken, bu kaybın deprem sonucu olduğunu da asla kabullenmedik. Çünkü her şey apaçık belliydi. (Duraksıyor, yutkunuyor.) 6 Şubat sabahı hepimiz havaalanında buluştuk ve saatler içerisinde Adıyaman'da olduk. Herkes her şeyi gözleriyle gördü.

Ne gördünüz?

Bunun bir cinayet olduğunu... Biz bu işin peşini bırakmazdık. Acımızı bir arada yaşadığımız gibi adalet sürecini de bir arada yaşıyoruz ve bundan sonra da bir arada olacağız. Birbirinden çok farklı insanlardan bahsediyoruz. Her birimizin çevresi çok farklı, yaşam tarzı çok farklı. 27 aileden oluşuyoruz fakat ortak noktamız, şampiyonlarımız artık. Her gün 6 Şubat'a uyanıyoruz. Her aile, her anne, her baba her gün sabah gözünü açtığı anda karşısında çocuğunun yatak odasını boş görüyor ve her sabah "Kahretsin, yine uyandım, yine yoklar" diye o acıyla uyanıyor. Bizi ayakta tutan tek bir şey var, o da çocuklarımız için verdiğimiz adalet mücadelesi. (Sesi titriyor, konuşmakta zorlanıyor.) Çok özür dilerim, anlatırken zor tutuyorum kendimi... Adıyaman'dan geldikten sonra daha da kötü olduk çünkü tüm yaşananlar başa sarmış gibi oldu. Bazı şeyleri birbirimize kenetlenerek aştık zannediyorduk ama hiçbir şeyi aşamamıştı. Nasıl aşalım ki... Meğer her şey aynı şekilde duruyormuş. Adıyaman'ın o hâlini gördükten sonra başlayan dört günlük zorlu mahkeme sürecinden sonra, her şey başa sardı. Çocuklarımızın anıları, sorgulamalar, kafamızda dönen sorular... Hepsi tekrara dönüştü bizim için. Ama tüm bu süreçte artarak büyüyen bir inancımız vardı, o da Türkiye'de artık bazı şeylerin değişmesi gerektiği. Bu değişimi çocuklarımızın sağlayacağına dair duyduğumuz inanç. Adalet, ama içi boş bir adalet değil, gerçek bir adalet diyoruz.

Nasıl bir dava süreci işliyor?

İddianame 'bilinçli taksir' suçu üzerine kurulu. Bize diyorlar ki "failler en fazla 22,5 yıl ceza alır." Gerçi Türkiye'deki hukuk iddianameye bağlı değil, mahkeme sürecinde olay değişebiliyor, ki değişecek de bu davada. Başka yolu yok, her şey net ve açık bir şekilde ortada çünkü. İşte bu yüzden Türkiye hukukundaki kusurların giderilmesini bizim çocuklarımız, şampiyonlarımız sağlayacak ve Türkiye'de bazı şey-

Kızı Selin ve Ruşen Karakaya

leri değiştirecekler. Biz o zaman deriz ki "Çocuklarımız... (susuyor...) bir şeyleri değiştirdi. Bir şeyeyle önyak oldu."

Buna inanıyor musunuz?

Evet, inanıyoruz. Bir şeyler değişecek, çünkü değişmek zorunda. Artık onlar yok, aileler olarak tek gayemiz gün geçsin, bir an önce onlara kavuşalım. O süreyi beklerken onlar bizimle gurur duysun. Onların bizimle gurur duyacağı şekilde adımlar atalım, öyle yaşayalım istiyoruz. Ama onlara kavuştuğumuzda (sesi kısılıyor) bize desinler ki "Evet bazı şeyler değişti. Doğru şeyler yaptınız." Bundan sonraki hayatımızın bir amacı olmalı ve bizim için bunu sağlamaktan daha büyük bir amaç yok.

Yürüttüğünüz adalet mücadelesinin önemi ve yükünüzün ağırlığını anlıyorum. Çünkü Türkiye devletinin tarihi adaletin sağlanmadığı çocuk ölümleriyle dolu. Adalet mücadelesine resmi merciler ve özellikle Adalet Bakanlığı

nasıl karşılık veriyor?

Biz zaten Kıbrıs'tan gittiğimiz için süreç iki devlet arasındaki ilişkiyi de etkiliyor. Dolayısıyla her iki devletin de tüm mercileri yanımızda. Herkes şampiyonları benimsedi, çocuklarımızı kendi çocuğu belledi. Bu davada bizim arkamızda olduklarını söylüyorlar. Kıbrıs içinde zaten tek yürek olduk. Neler yaşadığımızı görüyorsunuz zaten. Hükümetinden tutun muhalefetine, bakanlarından tutun milletvekillerine, en alt kamu çalışanına kadar herkes bir arada. Tek bir şey istiyorlar: Adalet.

Çocuklarımızla ilgili benzer bir şeyi Türkiye'de de görüyoruz. Hiç beklemediğimiz şekilde CHP yönetiminden, AKP'li bir sürü milletvekiline, devlet yetkililerine kadar birçok kişiden bize destek geldi. "Siz adalet arayışınızı sürdürün, biz yanınızdayız" diyorlar. Aslında biz Kıbrıslılar olarak bir ayrıcalık istemiyoruz hiç kimseden, yanımızda olsunlar, bize bu yeter. Tek söylediğimiz budur. Bu destek bize güç verir. Biz hukuka ve bilime inanan insanlarız. Bakın ben öğretmenim, bir avukat veya savcı değilim fakat net bir şekilde görüyorum ve fark ettim ki Türkiye hukukunda aslında çok doğru şeyler de var. Kıbrıs'ta bazı suçların karşılığı ile Türkiye'dekini karşılaştırdığımda bakıyorum ki aslında Türkiye'nin çok ileride olduğu hususlar var. Fakat bu yetmez. Bunlar uygulamadıktan sonra ne değeri var ki?

İSİAS otelinin binası bunun çok yerinde bir örneği. "Binayı dikelim de nasıl oluyorsa olsun" mantığıyla bir bina yapmışlar. Failler mahkeme salonunda bunu gözümüzün içine baka baka dört gün boyunca anlattılar zaten bir sürü yalanla. Ortaya çıkan bilirkişi raporları zaten onların yalanlarını ortaya çıkarıyor. E madem ki böyle bir hukukun var, güçlü yasaların var, o halde bunu kullanacaksınız. Biz de aileler olarak bunu anlatmaya çalışıyoruz. Bazı şeyleri bu yüzden değiştirmeye çalışıyoruz.

Sizin yaşadıklarınızdan ve başlattığınız adalet mücadelesinden bahsedilirken insanların sürekli 99 depreminden ve oradaki ihmallerden bahsediliyor...

Evet işte, biz de bunu söylüyoruz. Neden bazı şeyler değişmedi? Çünkü kimse bunun üzerine gitmiyor. Kader deyip geçiyorlar. Bakın çocuklarımız bir yıldır yok ve biz ilk günkü gibi savaşımıza devam ediyoruz. Biz Kıbrıslılar olarak bir araya geldik, buradaki avukatlarımız bize bir yol gösterdiler.

Türkiye Barolar Birliğine ulaştık ve onlarla bir yol haritası belirledik. 72 kayıp var o otelde. Turizm rehberliği öğrencileri var ve onların ailelerinin avukatları da var. Onlar da zaten Barolar Birliği'nin avukatlarıyla ortak çalışmaya özen gösterdiler. Bizim başka davalardaki avukatlarımız da var. Biz, bu yolu bize gösteren insanlar sayesinde, çevremizde bizi bilen ve seven hukukçular sayesinde doğru yolu çizdiğimizize inanıyoruz aileler olarak. Davamızı sonuna kadar sürdüreceğiz. Bizim bu noktadan sonra hayatımızdaki tek amaç ve gayret budur.

Peki sizin dava kapsamında üzerinde ısrarla üzerinde durması gerektiğini düşündüğünüz hususlar var mı? Adalet sürecinde hangi hususların özellikle öne çıkması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Biz biliyoruz ki bu davanın ilk iddianamesinde 11 sanık var. Fakat bu 11 sanık sadece otel sahipleri, fenni mesuller ve aile şirketinin üyeleri ki onlar da otel sahibi olarak geçiyor. Biz bu davanın, sadece otel sahibi ve fenni mesullerde bitmediğini biliyoruz. Bu davanın ucu çok noktaya dokunuyor. Kamu çalışanlarına, belediyede görev yapan insanlara... Biz şu anda bize gelen tüm yetkililerden bunu talep ediyoruz. Kamu personeline dava açılabilmesi için resmi izinler gerekiyormuş. O izin başvurularını yaptık. Bu iznin bir an önce çıkması ve savcılığın ikinci iddianameyi bu minalde yazmasını istiyoruz çünkü belediye görevlilerinin net bir şekilde, bilirkişi raporunda da görüldüğü gibi, suçlu olduğu açık. Her şey belli, sorumluların tek tek isimlerine kadar ortada. O zaman nedir doğru olan? Bu davaların birleştirilmesi gerek. Otel sahipleri, fenni mesuller, mimarlar, mühendisler, belediye görevlileri ve bunu takiben bakanlık çalışanları, yani bu olayı görmezden gelen, bu olay yokmuş gibi davranan ama yanlış yaptığını bile bile imzalar atmaya devam eden, sorumlu olan herkesin peşine düşeceğiz. Bu olaydan sorumlu kim varsa... Dört günlük mahkemede ortaya çıktı ki bina on saniyede çökmüş. Benim çocuğum uykusunda uyurken bütün bina üstüne çöktüyse ve nefessiz kalarak can veriyse, saçının teline bile zarar gelmesini istemediğim çocuğum (sesi titriyor), bunun cezasını bütün sorumlular çekecektir. Kusur, olası kast üzerinden değerlendirilmeli ki ömür boyu hapislerde sürsünler. Bilinçli taksir nedir, olası kast nedir, bakın tanımına. Zaten

olası kast diye arattığınız zaman artık doğruca İSİAS çıkıyor. Adamın kendisinin ilk gün verdiği savunmasında konuştuğu üslup, tavır, kullandığı cümleler zaten bunu gösteriyor.

Nasıl bir üslup kullanıyor?

Laubali, ukala... Kendisine iftira atıldığını söylüyor. Hiçbir şekilde suçu kabul etmiyor. Dönüyor, mahkeme salonunda "Senin çocuğun benim binam yıkıldı diye ölmedi. Senin çocuğun donarak öldü üç günde" diyor bana. (Sesi titriyor) Benim elimde çocuğumun nasıl öldüğünü gösteren raporlar var ve benim çocuğumun... Orada Allah'tan salonda değil-diler, bir noktada SEGBİS'le katılmalarına sevindim. Sen nasıl bir insanın ki 72 acılı aileye hiç utanmadan "senin çocuğun donarak öldü" diyebiliyorsun? Çocuğum nefes alamazken... Çocuklarımızın nasıl öldüğüne dair açık ve net bilirkişi raporları var. Ben çocuğumun adli raporunu okumak zorunda kaldım eve geldiğimde... (Ağlıyor). Her gün bu duygularla ve bu öfkeyle uyanıyoruz. Bu adam bize tüm bunları tekrar yaşıttı. Ki biz gözlerimizle gördük, çocuğumuz uyku pozisyonundaydı. Eli yukarıda, ayacağı diğer ayağının üstünde, her zaman uyuduğu şekilde bulundu çocuklarımız.

Anladım... Çok teşekkür ederim böylesi ağır bir duyguya rağmen sorularımızı yanıtladığınız için. Sorduklarımızdan bağımsız olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bu dava artık sınırları aştı. İngiltere'de, Amerika'da, Hollanda'da, Alman televizyonlarında, her yerde. Herkesin gözü Türkiye'de ve Türkiye hukukunda. Türkiye hukuku, bu dava başta olmak şartıyla herhalde bazı adımları doğru atacaktır. Artık bazı şeylerin bir noktada değişeceğine de inanmak istiyoruz. Halk çok zorluk içerisinde, halk artık bezdirilmiş, yaşamdan ve haklarını aramaktan vazgeçirilmiş. Adıyaman herkinin gözlemledik orada dört gün boyunca. Bir noktada herkes katillerin kimler olduğunu ve nasıl işler yapıldığını biliyor. Herkes biliyor fakat kimse ağzını açmıyor. Bir kere korkuyorlar. İkincisi yaşam çabası ve gilesi onları, bazı şeyleri görmezden gelmeye itiyor. Bizim Kıbrıslı aileler olarak Türkiye'deki insanlardan beklediğimiz şu: Kabul etmeyin. Kabul etmeyin ve hakkınızı arayın. Hukukta doğru olan neyse onun yapılması için davalarınızı açın. Bu kader değil. Peşini bırakmayın. Biz bunu göstermeye çalışıyoruz. Bizim çocuklarımız buna vesile olacaklar ve bunu sağlayacaklar. Buna inanıyoruz.

Otel sahipleri, fenni mesuller, mimarlar, mühendisler, belediye görevlileri ve bunu takiben bakanlık çalışanları, yani bu olayı görmezden gelen, bu olay yokmuş gibi davranan ama yanlış yaptığını bile bile imzalar atmaya devam eden, sorumlu olan herkesin peşine düşeceğiz. Bu olaydan sorumlu kim varsa...

Kent Üzlaşısı'nın ruhu dayanışma ittifakı

Kemal Taylan ABATAN

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Meriç merkezli depremlerin üzerinden tam bir yıl geçti. Depremlerin yaşandığı günden bugüne, beklenen İstanbul depremini de içerecek şekilde depreme ilişkin tartışmalar devam etti. Ancak yaşanan deprem tartışmaları insan yaşamını önceleyen bir önlem paketinin nasıl organize edileceğinden çok, yaklaşan yerel seçimler bağlamında, bir tür vaat yarışına ve asli meseleden uzaklaşılacak bir tarza dönüştü. İstanbul özelinde her bir aday, sanki bir diğerini geçmek ve depreme ilişkin en inandırıcı vaat kendisininmiş gibi performans sergilemek üzerine konuya yaklaşıyor. Oysa yaşanması muhtemel depremlere karşılık tartışmaların odağına yerel yönetimlerin yetkilerinin ve alınacak aksiyonların ne olacağı konusunun yerleştirilmesi gerekiyor. Ancak bu şekilde sonuç alıcı tartışmalarla yüzbinlerce insanın yaşamını doğrudan etkileyecek bir meseleye yönelik gerçek çözümler üretilebilir.

■ Depremler sonrası karşılaşılan durumun gayet tabii tepeden inmececi yönetim anlayışından ve harekete geçilmesini tek bir kişinin vereceği talimata indirgeyen yaklaşımdan kaynaklı olduğu biliniyor. Zaten tam da bu sebeple depremlerin ilk 72 saati içerisinde tüm Türkiye halklarının doğrudan şahit olduğu ihmaller silsilesi ortaya çıktı.

Merkeziyetçiliğin açmazları

6 Şubat depremlerinin ardından özellikle merkezi yönetimden kaynaklı eksiklikler, deprem sonucu ortaya çıkan facia tablonun vahametini arttırdı. Bu fecaat tablonun boyutunu, 52 bin olarak açıklanan resmi ölüm rakamının, dönemin bakanı, bugünün İstanbul Büyükşehir Belediyesi başkan adayının ağzından dökülen 130 bin rakamıyla yalanlanmasından anlayabiliyoruz. Halbuki sürece şahit olanlar ortaya çıkan durumun ağızdan kaçırılan rakamın çok daha ötesinde olduğunu tahmin edebiliyor.

Depremler sonrası karşılaşılan durumun gayet tabii tepeden inmececi yönetim anlayışından ve harekete geçilmesini tek bir kişinin vereceği talimata indirgeyen yaklaşımdan kaynaklı olduğu biliniyor. Zaten tam da bu sebeple depremlerin ilk 72 saati içerisinde tüm Türkiye halklarının doğrudan şahit olduğu ihmaller silsilesi ortaya çıktı. Ancak tabii ki bu ihmaller silsilesi sadece deprem anında gerçekleşen bir durum değildi. Özellikle Kürt savaşıyla doğrudan ilintili biçimde özyönetim, yerinden yönetim, yerelden demokrasi, adına her ne denilirse, yerelden merkeze doğru gelişmesi amaçlanan yönetim tarzına yönelik toptan ret anlayışının yarattığı problemlerdi. Dolayısıyla bu toptan ret anlayışı, 11 ilde gerçekleşen yıkımı ve binlerce yaşamın yok olmasını beraberinde getirdi.

Yerelden demokrasiye yaklaşımın toptan ret biçiminde olması kriz anlarında oldukça hayati önemde olan doğrudan ve hızlı aksiyon alma ihtimalinin ortadan kalkmasına yol açtı. Oysa böylesi hayati anlarda koordinasyonun tepeden inmececi şekilde ve tek bir merkezden değil, en küçük idari birim olan mahalle ölçeğinden organize edilmesi gerekir. Bunun sadece kriz anlarında hatırlanması sorunları çözmediği gibi, temel bir anlayış biçiminde örülmesi beklenir.

Yerelden örülemeyen demokrasi anlayışı merkeziyetçiliğe terk edildiği takdirde rant ve talan anlayışı devreye girer. Günümüz açısından imar barışı ve en güncel haliyle acele kamulaştırma kararları merkezi düzeyde alınıyor ve deprem bölgelerini kapsayacak şekilde mülksüzleşmeye yol açacağı kaygılarını beraberinde getiriyor. Yapılan araştırmalar ise bu kaygıları destekliyor. İstanbul Planlama Ajansı'nın TÜİK verilerine dayanarak yaptığı değerlendirmeye göre, 2006 yılından bu yana 5,6 milyon kişi sahip olduğu evini

■ Devlet kurumlarının ilk 72 saatte tam bir kaos hali yaşamasına karşılık sivil toplum örgütleri ve gönüllü yurttaşların topladığı yardımlar ilk 24 saat içerisinde depremden etkilenen bölgelere akmaya başladı. Özellikle Antakya, Amed ve Mêrdîn'de konuyla ilgili örnek çalışmalar gerçekleştirildi.

kaybetti. Evini kaybeden grubun önemli bir kısmı kiracı konumuna düştü. [i] Depremin gerçekleştiği dönemi de kapsayan bu araştırmaya bakılarak ifade edilebilir ki, mevcut durumda barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçların dahi karşılanmadığı bir durum oluşmuş durumda.

Yerelden müdahale

6 Şubat depremlerinin gerçekleştiği andan itibaren devlet düzeyinde yaşamsal ilk müdahalede yaşanan eksikliklere karşılık güçlü bir taban dayanışması refleksi gösterildi. Bu refleks Kurdistan ve Türkiye'deki çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ve yurttaşların yüksek duyarlılık geliştirmesi sonucu ortaya çıktı. Devlet kurumlarının ilk 72 saatte tam bir kaos hali yaşamasına karşılık sivil toplum örgütleri ve gönüllü yurttaşların topladığı yardımlar ilk 24 saat içerisinde depremden etkilenen bölgelere akmaya başladı. Özellikle Antakya, Amed ve Mêrdîn'de konuyla ilgili örnek çalışmalar gerçekleştirildi. HDP bileşeni partiler, sivil toplum örgütleri ve belediyelerle birlikte Türkiye sosyalist solunun farklı fraksiyonları dayanışma hareketi içerisinde öncülük yaptılar. [ii]

■ “Kent Uzlaşısı” seçime sıkıştırılmayacak bir atılımdır. Yeni dönemin yerel yönetim anlayışının ilkelerini içerir. Elde edilecek yönetim hakkının bir grup veya gruplara, onların çıkar ilişkilerine indirgenemeyeceğinin ilanıdır. Kısacası ortaya konulan hedef politik bir müdahaledir.

Yerelden yapılan dayanışma müdahaleleri her ne kadar geleceğe ilişkin umut tohumları halini alsa da kısa süre sonra gerek iktidarın gerekse de muhalefetin gönüllü bir şekilde iştirak ettiği genel seçim sürecine tahvil edildi. Yıkıcı bir gerçek olarak ortada duran deprem gündemi seçim kampanyalarına malzeme olmaktan öteye geçemedi. Bir anlamda iktidar da muhalefet de ortada duran yıkımın maliyetini üstlenmekten kaçındı. Durum böyleyken, depremden etkilenen insanların talepleri görünmez hale geldi. Deprem bölgelerinde konut sorununun giderilememesi bir yana, halen temiz gıdaya erişmekte dahi büyük zorlukların yaşandığı biliniyor.

Kent Uzlaşısı politikasıyla geleceği örnek

6 Şubat depremlerinin yarattığı devasa sosyal, ekonomik ve ekolojik yıkım, devletin toplumun üstüne çökmesi ve karan yaşamlar bize bir gerçeği haykırıyor: Politika, en yüksek insansal ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç doğrultusunda, politika aracılığıyla insanın kendi türüyle birlikte yeryüzünü paylaştığı tüm canlıların yaşam hakkını savunması, meselelere bu bilinçle yaklaşması beklenir. Tam da böylesi bir ortamda ortaya atılan “Kent Uzlaşısı” fikri savunulan değerlerle örtüşür durumdadır.

Depremlerin ardından farklı alanlardan harekete geçen sivil toplum örgütleri ve yurttaşlar tam olarak “Kent Uzlaşısı” fikrinin muhatabı ve yürütücüleridir. Dolayısıyla buradan çıkan kolektif politika anlayışı eğer doğru politik ilişkiler bağlamında bir ittifak [iii] halini alırsa, tam olarak yerelden bir politikanın konusu haline gelebilecektir. Dem Parti İstanbul milletvekili ve HDK Eş Sözcüsü Cengiz Çiçek’in açık ifadesiyle, “Buradaki ‘Biz’ devrimci politik öznedir. Kentlerde yaşayan yoksullar, kadınlar, farklı kimlikler, halklar ve inançlardır. Kenti rant ve talan sahası görmek yerine bir yaşam

alanı olarak görülmelidir. Biz, ‘hizmet, belediyeçilik’ adı altında kentlere ihanet edenlerin, kent suçu işleyenlerin, kadrolaşma peşinde koşanların, rantı ve rantçılığı bir kültür haline getirenlerin dışladığı mutlak çokluktur. İktidarın ve resmi muhalefetin belediyeçilik anlayışına karşı Üçüncü Yol’da buluşanlardır; yerel yönetimlerde ‘söz, yetki, karar halkındır’ şiarını bir slogandan ibaret görmeyenlerdir. Eylemler birlikte, ağlarken birlikte, gülerken birlikte olanlardır.” [iv]

Tam da HDP projesinin Gezi ve Kobanê ilişkiselliğinin gerçek öznelerinin bir ittifakı olarak ortaya çıktığı biçimiyle, Dem Parti’nin “Kent Uzlaşısı” fikrinin de 6 Şubat depremlerinin yarattığı insan ve diğer türlerin devletçi akıl kaynaklı yaşadığı tahribata karşı koyuşundan, kent ve yaşam mücadelesinden doğduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla “Kent Uzlaşısı” seçimlere sıkıştırılmayacak bir atılımdır. Yeni dönemin yerel yönetim anlayışının ilkelerini içerir. Elde edilecek yönetim hakkının bir grup veya gruplara, onların çıkar ilişkilerine indirgenemeyeceğinin ilanıdır. Kısacası ortaya konulan hedef politik bir müdahaledir. 6 Şubat depremleri sonrası ortaya çıkan dayanışma güdüsünü kısa dönemli ve dar siyasi çıkarlara indirgemeyecek, bu uğurda mücadele etmeye karar vermiş kesimleri kapsayacak ve politik bir ittifaka dönüştürecek ruhtur. Geleceği örme konusunda atılan bir adımdır.

Kent Uzlaşısı’yla kenti yönetmek

Kent Uzlaşısı fikrinin en kritik aşaması yönetme kapasitesiyle ilgilidir. Zira bu noktada, gelececek özyönetim iradesine daha önce devlet nezdinde nasıl bir yanıt verildiği hafızalarda canlı şekilde yer almaktadır. Kent uzlaşısı bu açıdan yönetme kapasitesinin tabana yayılması anlamına gelecektir. Kurdistan’da kayımların, Türkiye’de resmî ideolojinin milliyetçi-muhafazakâr ve seküler-laik tandanslarının toplumu kapsama ve tüm enerjisini devletin ideolojik

aygıtlarına havale etme girişimlerine yerelden gelen bir irade olarak belirecektir. Bu durum yönetme kapasitesine yansıtılacak ve yine doğru ilişkisellikler biçiminde ele alındığı takdirde bir yönetim iradesi haline dönüşecektir.

Yerelden gelişen ve mümkün olan en geniş ittifak olan Kent Uzlaşısı sayesinde harekete geçirilecek topluluklarla her nereden gelirse gelsin saldırılar göğüslenebilir. İrade gaspının doğrudan yaşamsal sonuçlar yarattığı topluluklara doğru aktarılabilirse bu mümkün olabilir. Kurdistan’da kayımların nasıl bir “siyasal idare” [v] biçimine dönüştüğü, bunun da sosyal, ekonomik ve siyasi tahribatlara yol açtığı bugüne kadar doğru biçimde aktarıldı. Aktarıldı ki, bugün için halk nezdinde tüm sorun ve problemlere rağmen yerel yönetim mekanizmalarının tekrar toplum tarafından ele alınması talebi kitleleşebiliyor.

“Tohumlar yeşerecektir”

Meselelerin Türkiye sathından bakarsak, Kurdistan’a reva görülen kayımlar rejimi adeta bir bumerang gibi [vi] dönüp Türkiye halklarını vurmaya başladı. Doğal afetlere ilişkin gerekli önlemlerin alınmaması, ekolojik talan, ekonomik kriz, kadın kırım, işçi cinayetleri, LGBTİ+ düşmanlığı, hayvanlara yaşam hakkı tanınmaması gibi çoklu krizlerin sadece Kürtleri değil, Türkleri de ilgilendiren meseleler olduğu bilinmeli. Bu çoklu krizlere karşı bir yönetim iradesinin ortaya çıkması resmi olmayan toplumsal muhalefetin 6 Şubat depremleri örneğinde olduğu gibi kendiliğinden gelişen habitusunu politik bir enerji haline dönüştürebilir. Böylesi bir durumda gereken yegâne şey, doğru ve ilkeler doğrultusunda şekillenen ancak siyasi gelişmeleri de ıskalamayan politik öncülüğün irade ortaya koymasıydı. Gelişen koşullarda bu irade ortaya çıktı ve “Kent Uzlaşısı” fikrini ortaya attı. Bu fikrin etrafında toplanmak ve çoklu krizler çağında mümkün olan en geniş çokluğumuzla özyönetim iradesini direniş olarak ortaya koymak bir tür toplumsal sorumluluk haline geldi.

Dipnot ve Kaynakça

[i] <https://x.com/ipaistanbul/status/1752605507330756790?s=20>

[ii] Antakya ve Amed’le pratiklerinin yanında pek de bahsi geçmeyen, ancak deprem haberini alır almaz dayanışmaya koşan Mardin’deki sivil toplum örgütlerinin 6 Şubat sonrası faaliyetlerine ilişkin değerlendirme yazısı için kaynak: <https://politikart.net/yazi/devletten-azade-dayansma-ornegi-mardin>

[iii] Nazan Üstündağ, PolitikART’ın 315. sayısında dayanışma kavramının sorunlarına dikkat çeken bir yazı kaleme aldı. Bu yazı dayanışma kavramını dışlamıyor ancak Üstündağ’ın ittifaka doğru ilerlemesi gereken yolda bir uğrak olması gerektiği vurgusunu paylaşıyor. Nazan Üstündağ’ın yazısı için kaynak: <https://politikart.net/yazi/dayansmann-baz-sorunlarna-dair>

[iv] <https://www.gazeteduvar.com.tr/kent-uzlasi-ozgurles-tiren-ve-duzenleyen-politika-haber-1661252>

[v] Kayımların atamaların rejime dönüşmesi sadece belediyelere el konulmasıyla gerçekleşmedi. KHK’lardan gasp edilen belediyeler eliyle rantın dağıtımına, güvenlik bürokrasisiyle ilişkisine, sosyal alanın çökmesine kadar birçok sonucu doğurdu. Üstelik bir yönetim tekniği olarak kayımlar sadece Kurdistan’da HDP’li belediyelerle sınırlı kalmadı. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi sonrası Türkiye sathında sermayenin el değiştirmesi sürecinde sıkça başvurulan yönetimlerden biri oldu. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesi örneğindeki gibi toplumsal muhalefet ihtimalinin doğduğu her yerde uygulandı. Kayımların siyasi idare biçimini aldığı düşüncesi bu yazıdaki bir önermedir. Siyasal idare tekniğine dair daha geniş bir tartışma için bkz: Kaygusuz, Ö. (2016) “Bir Siyasal İdare Tekniği olarak Güvenlik ve AKP Döneminde Ulusal Güvenlik Devleti”, 2000’ler Türkiye’sinde Devlet Şiddet ve Zor, Praksis Dergisi, Sayı 40. Dipnot Yayınları.

[vi] Özgür Sevgi Göral’ın, sömürgeye atılan bumerangın dönüp sömürgeciyi vurmasına ilişkin Bekir Avcı ve Anıl Olcan ile yaptığı röportaj için kaynak: <https://birartibir.org/somurgeligin-bumerang-etkisi/>

Çizim: Murat İPEK

